

Ladislav Simajchl

RODIČE A ŠKOLÁCI

Rodiče a školáci

- čítanka o výchově dětí od školáčků po studenty

Sestavil: Ladislav Simajchl

Autor souhlasí s dalším šířením.

Konverze do ePUB: www.kristus.sk

Zdroj: www.fatym.com

Slovo úvodem

1. Vychovává rodina

2. Vychovává škola

3. Vychovávají kamarádi

4. Vývoj osobnosti

5. Děti zlobí - rodiče trestají

6. Sebevýchova

7. Rodičovská autorita

8. Děti se ptají

9. Rodiče věrozně

10. Vedení dětí k modlitbě

11. Svátostná výchova

12. Puberta

13. Dozrávání víry

14. Společenství mládeže ve farnosti

Slovo závěrem

Použité knihy - vhodné k hlubší četbě

další knihy (většinou volně šiřitelné)

kreslené comicsy od FATYMu (většinou volně šiřitelné)

zpravodaj FATYMu

objednávky knih (jen za příspěvek na tisk)

co dalšího nabízí Tiskový apoštolát FATYMu

hlavní strana Tiskového apoštolátu FATYMu

Slovo úvodem

Když děti dorostou na školáky, je to radost, ale je to i nová starost. Jak to dětem půjde ve škole, jak to půjde doma nám jako učitelským pomocníkům.

V poslední době vyšlo mnoho výborných knížek s návody pro rodiče. Ale je v tom potíže: jak se v tolika knihách zorientovat, kde najít čas na jejich čtení.

A tak jsem si usmyslel, že pro vás, milé maminky a tatínkové, udělám podobnou pomůcku, jak jsme si dělali jako školáci. Výtah nejdůležitějších věcí, zásad.

Jsou totiž výchovatelské chyby, které se stále opakují. A před těmi nejškodlivějšími bych vás chtěl varovat. A pár dobrých rad vám nabídnout.

Některá tato moudra pocházejí z vlastní půlstoleté zkušenosti vychovatele, jiná jsem posbíral z knih, jejichž seznam najdete na konci pro případ, že byste se chtěli do výchovných problémů zahloubat důkladněji.

Berte však všechny tyto zásady s rezervou. Srovnávejte je s vaší osobní zkušeností. Ono totiž každé dítě je jinačí. Co platí na jednoho, nemusí platit na druhého. Je nutno děti stále pozorovat. Znat jejich momentální stav a reagovat na něj víc, než na moudra z knížek.

Ale přesto nemusí být marné vyzbrojit se zkušenostmi, které se osvědčily jiným při doprovázení mladých na cestě k dospělosti.

1. Vychovává rodina

Obtíž vychovávání spočívá v tom, že máme připravovat v dnešním světě pro svět zítřejší. A navíc: naše zásady a životní praxe byly zformovány světem včerejším.

Truchlení nad starými dobrými časy našeho, tj. už včerejšího světa, by naši vychovatelskou práci jen ztížilo. Děti budou žít zítra a pro ten budoucí svět je máme připravit, aby si jej uměly uspořádat lépe, než to dovedly generace předchozí.

Mají se z nich stát zralí křesťané a jako takoví se mají podílet na rozvoji světa k spravedlnosti a lásce. To je bezprostřední cíl. Vše, o čem se tu bude povídat, jsou různé cestičky k jeho dosažení.

O čem si tedy budeme vypravovat? Chceme myslet na Mariiny mateřské starosti a potíže s výchovou Syna - a na naše vychovatelské starosti, na potíže mezi rodiči a dětmi.

Řekne si někdo: copak naše potíže, těch je, ale že by také Josef a Maria měli nějaké s Dítětem? - Vždyť to byl Syn Boží!

Byl - a přece s ním potíže měli a to takové, že by si je nepřál nikdo z vás.

Vy máte byt a vaše žena věděla, kam se v těžké chvíli obrátit, když měla родit. Maria ještě odpoledne stála bezradně uprostřed cizího města. Musela se utéci do skal.

Vy máte své soukromí. Ježíšova matka a jeho pěstoun je neměli. Dalo by se říci, že se u nich dveře netrhly, - ale jaképak jsou v jeskyni dveře?

Vy máte též své nejistoty, ale vám každý říká: to je hezké děťátko. Maria slyšela: tvou duši pronikne meč. A museli jste zachraňovat život svého dítěte nočním útekem přes hranice? - Vy se namáháte všelijak, ale osud psanců v cizině neznáte. Josef a Maria s dítětem v náručí byli psanci.

A když se vrátili domů? Vy také někdy dětem nerozumíte, ale Maria ani rozumět nemohla... Třeba v chrámě: nerozuměla, proč tak Syn jednal; uchovávala jen vše v paměti, jen věřila, že se cosi velikého děje, že je Otec s ním.

Jedno trápení však Maria neznala: naši nejistotu s výchovou. Co vše o výchově slyšíme? - Jedni říkají: vše působí dědičnost. Jiní: vše působí prostředí. A sami pozorujeme, co vše ovlivňuje naše děti: televize, kamarádi, kino, knížky, škola, písničky. Kolik je mocných vlivů, mnohdy rušivých.

Proti nim stojí dva uhonění rodiče - někdy jen jeden, na které se ze všech stran volá: vy zodpovídáte za své dítě! Vy jste vinni, když to nejde.

A vy jste s dětmi jen pár chvil večer. Není divu, že vás napadají úzkostné myšlenky: nezkazí se naše děti? Co máme dělat, jak je vést?

Těmto otázkám chceme věnovat naše rozhovory. Za volant nesmí, kdo neprodělá kurs. Na vše je školení. Na dobrou výchovu dosud ne. Tak tedy se máme učit nějakou vědu? I bez toho na všechno nestačím.

Výchova je a není věda: výborné vychování dávaly dětem mnohdy neučené venkovské ženy, a děti vychovatelů z povolání nejsou vždy nejlépe vychované. Výchovné principy jsou poznatelné srdcem. Maria také nechodila do kursu. Předpisy o výchově nelze nadiktovat a jako kuchařské recepty všude stejně uplatňovat. Každé dítě je jinačí, každý rodič je jiný, všude je jiné prostředí.

A přesto budeme moci s užitkem hovořit o principech správné výchovy; máme totiž všichni mnoho společného: lidství.

Na stole mám napsaný výrok kteréhosi svatého papeže: „Všechno vidět, většinu přehlédnout, moc málo kritizovat.“ - A přesto mluvím pořád a naslouchám málo.

„Je to zahanbující, že se neřídím ani podle těch zásad, které znám. Budu se muset polepšit,“ umiňuje si maminka.

Ja, většinou mluvíme o tom, jak polepšovat děti. Tato moudrá maminka vytušila, že výchova je proces obousměrný: my vychováváme děti a děti vychovávají nás.

Chceme-li změnit chování svého dítěte, musíme vzít napřed pod drobnohled chování své. Změna vašeho chování podpoří zlepšení chování dítěte. Bez sebevýchovy rodičů není ani dobrá výchova dětí. To je základní zásada pro rodiče. A co je základní pro děti? Máme pomáhat dítěti rozvíjet dobré vztahy k lidem, k práci, ke hře, k radosti, pěstovat dobrou povahu.

A povaha, to není něco, s čím se člověk rodí. Dědičné jsou jen sklony. A těch je mnoho, dobrých i zlých. Výchova rozhoduje, které sklony se upevní, které potlačí.

Proč se to leckterým rodičům nepodaří? Ne proto, že by své děti neměli dost rádi, že by pro ně nechtěli to nejlepší. Základem jejich neúspěchu je nedůslednost. Schází jim trpělivost. Trestají v hněvu. Neúspěšní rodiče se víc soustředí na špatné než na kladné stránky. Příliš kritizují. Někdy nesprávné chování dítěte přehlížejí, protože nemají teď náladu vyvolat hádku a přehlížením se nesprávné chování jen zhoršuje. Jindy reagují v hněvu. A takové rozhněvané reakce situaci jen zhoršují.

Co potřebujeme

V čem spočívá rodičovská úspěšnost? Úspěšní rodiče a jejich děti na udržení dobré kázně spolupracují. Takoví rodiče vědí, že výchova není jen trestání, ale že se jedná o proces výchovy a výuky. Chápu, že jejich chování ovlivňuje chování jejich dětí. Soustředí se na pozitivní prvky chování dětí. A kladou důraz na spolupráci, nikoli na ovládání. Budují ve svých dětech sebeúctu. Vědí, že zdravé sebevědomí je hlavní prvek při budování sebevědomí.

Úspěšní rodiče se učí od svých dětí. Vyjadřují se jasně a srozumitelně a říkají jen to, co myslí doopravdy. Dotahují věci do konce. Zachovávají klid i ve chvílích, kdy by se snadno mohli rozčítit. Trestají tak, aby to pro jejich děti bylo poučením, ne aby se mstili.

Úspěšní rodiče se nenechají zlobením připravit o radost ze svých dětí. „Jsou přísní, ale dokáží mít smysl pro humor“, říká zkušený vychovatel Zdeněk Matějček.

Pochvalou nebo nadávkou?

Den co den svým dětem něco sugerujeme. Proč by to neměly být myšlenky dobré? S touto výzvou přišel do naší vychovatelské literatury australský pedagog Steve Biddulph. Připomíná, kolik zlých sugescí padá na hlavu mnohých dětí:

„Pane Bože, ty jsi lenoch!“

„Nech toho, jsi nešika!“

„Neotravuj pořád, ty hlupáku!“

Takové komentáře nemají pouze ten zjevný účinek, že se dítě cítí dotčeno. Toto ponižování má rovněž hypnotický účinek a působí dál bez našeho vědomí, jako semínka v mysli - semínka, jež vzklíčí a budou vytvářet obraz, který má člověk sám o sobě.

Jak hypnotizujeme své děti?

Hypnóza a sugesce fascinují lidstvo už dlouho.

Základní prvky hypnózy jsou známy. V nějaké šou hypnóza přispívá k dobré zábavě. Většina lidí si však neuvědomuje, že hypnóza je každodenní událostí.

Od dřívějšího názoru, že hypnóza vyžaduje změněný stav mysli nebo trans, se už upustilo. Lidská mysl může být programována v normálním bdělém stavu, aniž si to dotyčná osoba uvědomuje. V USA se mnoho lidí pracujících v oboru obchodu a reklamy školí v používání metod sugesce, jež jsou součástí běžného obchodního jednání.

Děti se nevychoávají nadávkou, ale pochvalou. Pochvalou už dopředu, i když teď ještě není zač chválit: „Teď jsi to nezvládl, ale já vím, že ty to dokážeš. Jsi přece můj chlapec. Já ti věřím.“

Kdysi panoval názor, že děti jsou v zásadě špatné. Že je potřeba jim to říkat. Ony se budou stydět a tak se polepší. My už tedy víme o sugestivnosti našich výroků. Když budeme dětem vtoukat: jsi hloupý, jsi líný, jsi nešika, - vezmou to na vědomí. Proč by se tedy měly o cosi snažit - tatínek to přece říká, že nic neumí, že je k ničemu - tak co by se namáhal? A ještě hůř, když tatínek se při tom výroku rozčítí,

je to hrozné a zapíše se to do paměti jak se patří.

Když už tedy děcku něco říkáš, ať je to sugesce kladná, dobrá. Namísto: dávej pozor, ať nevypadneš - řekni lépe a konkrétněji: drž se pevně, - aby si dítě vstípilo, co dělat má a ne co dělat nemá.

Na jedné přednášce vyzval přednášející asi šedesát svých dospělých posluchačů, aby zavřeli oči a zvedli ruku, pokud se jim ve všedním životě dostává méně projevů lásky, než by si přáli. Výsledek byl jednoznačný: všechny ruce šly nahoru. Po chvílce tajného pokukování po ostatních se místnost rozezvučela smíchem.

Vy dospělí potřebujete projevy lásky. Vaše děti o to víc. Běžte domů a pamatujte na to. Aby naše děti byly šťastné, potřebují denně projevy naší lásky, pochvaly, ocenění.

„Proč to děcko pořád zlobí?“ napadá nás často. Je důležité si tu otázku znovu a znovu klást a ptát se, která ze tří obvyklých příčin dětského zlobení je právě teď a zde při díle:

Děti zlobí, protože se nudí. Mohli byste udělat něco, co jim dodá další podněty, aby se podnítila jejich fantazie. Jde o to, aby se vaše děti necítily „jako v kleci“.

Děti zlobí, protože se cítí odmítnuté. Můžete jim věnovat trochu víc plné pozitivní pozornosti a tělesného kontaktu? Cítíte se natolik uvolnění, abyste jim mohli poskytnout pocit jistoty?

Děti zlobí, aby získaly vaši pozornost. Dávejte pozor na to, zda se neobjeví znamení, že dítě potřebuje víc lásky a pozornosti, aby se mohlo chovat správně.

Ale pozor! Musíte být trpěliví! Nahrazení zlozvyku návykem správným chce čas! Chce to čas jak u dětí, tak u vás.

Babička a dědeček.

Většina dnešních rodičů nemá na děti čas. Dříve rodiče také mnoho pracovali, ale rodiny byly většinou třígenerační - staří, mladí a vnoučata, a tak na děti přece jen někdo čas měl. V dnešních panelácích projektanti asi počítali s tím, že starší zůstanou v chalupách na vesnici. A to je pro vývoj dětí nedobré. Někteří tomu dávají vinu za citový chlad dnešní mládeže. Za jakousi vykořeněnost, hledající naplnění v drogách a násilí.

Lidé, kteří v dětství nezakusili dostatek náchylnosti a lásky, sami ji nedokážou prožívat a předávat.

Kde mají děti uhoněných rodičů ještě milovaného dědečka a babičku, tam mají větší citové zázemí.

Tam děti rostou zapojeny do dějinné šíře - slyší vypravovat o starých časech, snadněji se orientují ve své přítomnosti.

Ale ten kdo nemá děti rád, ten by se měl od nich držet dál. Takové to: „já se musím s vnoučaty pořád zlobit“ - to je falešné musení: Buď se nauč s nimi zacházet, aby ses pořád nezlobil, nebo odmítni o ně pečovat, jdi od nich dál. A neříkej, že to nejde: kdybys umřel, mladí se nezhroutí a najdou, jak žít dál i bez tebe.

Máte-li prarodiče mrzoutské a ubrblané, i těm děti občas svěřte. Bude to možná dobré k tomu, aby děti poznaly, že u vás doma je to lepší.

2. Vychovává škola

Domácí úkoly jsou jedním z největších zdrojů konfliktů mezi rodiči a dětmi. Děti se domácím úkolům vyhýbají. Odkládají je až na poslední chvíli. Zapomínají si je ve škole. Vymlouvají se. Trvá jim to nemožně dlouho. Strašně je odbudou.

Rodiče to stojí nervy. Začnou na děti křičet - a to je zlé. Rozzlobí se - a to je ještě horší. Rozzlobí se tatínek a začne se nad děčkem s maminkou hádat - a to je to nejhorší. Pak někdo k děcku sedne a úkol mu nadiktuje - a to je ještě nejhorší, zvláště když připojí tresty a přidají nadávky. Když se takové scény skoro denně opakují, je chyba nejspíš na rodičích - něco dělají špatně.

- Děti musí vědět, že učení do školy, psaní úkolů, je jejich starost, nikoli rodičů.

- Rodiče mají dětem zajistit klidné místo k učení. Aby tam neřval magnetofon staršího brášky.

- Rodiče stanoví pravidelný čas, dobu k učení.

Je tolik činností mimoškolních, co si pro dítě ctižádostiví rodiče vymyslí: hudebka, balet, sport, cizí jazyk. Ale čas na učení, přípravu do školy tu musí mít přední místo!

- Rodiče naučí dítě, aby přípravu na ten předmět, který má nejmíň rádo, udělalo nejdřív - to ostatní pak už půjde snadněji.

- Rodiče se snaží být v dosahu, aby mohli školákovi poradit, když si s něčím neví rady.

- Rodiče jsou tu, aby mohli pochválit, když je práce hotova. Aby mohli povzbudit: nelíbí se ti to, vid', ale dělat to musíš, jako každý normální školák. Všichni děláme v zaměstnání také věci, které nás nebaví, ale udělat je musíme. Já ti věřím, že ty to dokážeš!

Tresty v tomto případě nemají na děti povzbuzující účinek. Nepomohou jim ani k lepším výsledkům ve škole, ani k lepšímu přístupu k domácím úlohám. Nemůžete dítě donutit, aby se učilo. Můžete ho ale povzbuzovat a budovat jeho sebekázeň.

Využijte k motivaci svých dětí počítače a vzdělávací programy. Doplnkových vzdělávacích programů a CD ROM pro výuku různých předmětů jsou i na českém trhu už desítky. Další možnosti nabízejí programy přístupné přes internet. Tyto studijní nástroje jsou často pro děti mnohem zajímavější než standardní učebnice a pracovní sešity.

- Rodiče dají dítěti svobodu, odolnost k tomu, co je baví, když je příprava do školy hotova. Aby mělo něco, nač se při učení těší.

Poruchy chování

Jestliže všechna naše trpělivá pomoc nezabere a dítě není schopno soustředit se na učení, pak je na místě obrátit se na dětského psychiatra. Ten zjistí, zda potíže dítěte nepocházejí z nějaké drobné poruchy mozkové (dysfunkce) a poradí rodičům, jak děcku pomáhat, aby nebylo trestáno za něco, za což nemůže. Tyhle všelijaké dysfunkce během dospívání většinou zmizí.

Odborníci říkají, že stále víc dětí má tyto potíže, dnes už asi 20%. Tedy každé páté dítě je příliš živé nebo pomalé, nebo má potíže s učením, slabší prospěch. A není to žádná ostuda, žádný důvod k rozčilování rodičů a trestání dětí.

• Pokuste se přijmout pár osvědčených rad těchto odborníků, aby se škola nestala zátěží pro celou rodinu:

• Zájem o školní práci dítěte mají projevovat všichni, ale pracovat s ním, tj. dělat úkoly, kontrolovat přípravu by měl ten, kdo má na to nejlepší nervy! To by měl být ten první a nejdůležitější předpoklad. Teprve za ním mohou jít ty ostatní, jako třeba, kdo má nejméně času, kdo se na to nejlíp cítí.

• Pamatujme, že nervový systém dítěte je dosud nezralý a že norma pro soustředění na jednu věc je u dětí na začátku školní docházky 10 minut.

• Tedy ne dlouho - a úkoly pokud možno střídat, aby si zatížená mozková centra mohla odpočinout. Pak zase lépe pracují.

- U školních začátečníků, ale i u starší dětí se slabším nervovým systémem se osvědčuje, nemusí-li při práci zachovávat jednu polohu. Mohou tedy při práci stát, klečat a polohu měnit.
 - „Předjímat“ možné chyby dítěte a nedopustit, pokud to dokážeme, aby nějakou chybu udělalo! Raději je včas zarazíme, pomůžeme mu, poradíme. Má-li totiž dítě něco po sobě opravovat, za chvíli neví co vlastně bylo dobře a co špatně. Proto není například vhodné dát dítěti diktát, v němž udělá mnoho chyb, ty mu pak podtrhat a nechat je psát opravu. Fakt, že jednou něco napsalo, byť špatně, je tak silný, že přehluší v paměti dítěte to, co psalo potom.
 - Povzbudit a pochválit! A to nejen za dobrý výkon, ale za každou dobrou snahu. Kdybychom neocenili snahu, u mnohých dětí bychom se třeba ani lepšího výkonu nedočkali.
 - Nezajímat se jen o školu, ale také o všechny jiné činnosti dítěte.
 - Sledovat také růst víry dítěte. Jeho nové poznatky a zážitky z vyučování náboženství, z kostela, z hovorů se spolužáky provázejí svým osobním svědectvím: já to vidím, já to věřím takhle. Aby se v souladu s jeho dospíváním upevňovala i víra.
- Ještě k těm poruchám dětské psychiky. Nedávno jsem četl povzdech známého pedagoga: „Děti je možno rozdělit do dvou skupin: těžko vychovatelné a ještě hůř vychovatelné. - Rodiče se často ptají, proč jsou s jejich dítětem stále problémy, když jiné děti se chovají dobře. Není důležité vědět, proč je s jedním dítětem větší práce než s druhým. Jde o to, umět se s danou situací zdravě vypořádat. S dětmi s poruchami pozornosti, které jsou příliš živé a neklidné, potřebují rodiče zpravidla pomoc lékaře, někdy i léky. Při dávání pokynů mluvíte jasně. Je-li to možné, předved'te, co od dítěte požadujete. Vše musí být jednoduché. Nedávejte dítěti více než jeden nebo dva pokyny současně. Než se dítě pustí do práce, požádejte ho, aby vám pokyny zopakovalo. Zůstávejte v klidu. Děti snadno podlehnou frustraci. Pokud se rozčílíte, obvykle se situace ještě víc vyhroťí. Neomlouvajte jejich nevhodné chování těmito poruchami. Dítě by se tím naučilo zneužívat své slabosti jako výmluvy pro špatné chování a to by mu mohlo zůstat po celý život. A poslední naše pomůcka? Dal nám ji sám Stvořitel. Je to náš smysl pro humor. To je síla pro přežití v rodině.

3. Vychovávají kamarádi

Držet dítě bez kontaktu s jinými dětmi jen proto, aby se nezkazilo, to se neosvědčilo. Právě takové skleníkové květinčky nalítnou zcela bezbranně při nejbližší příležitosti.

Anglická spisovatelka knih pro mládež Rosie Rushtonová napsala o důležitosti party pro mládež knížku: „Jak poznat kamarády a udržet si je.“

Píše tam mladým lidem:

„Problémy máme vždycky. Buď proto, že nám je dělají naši kamarádi, nebo proto, že žádné kamarády nemáme.

Samozřejmě se někdy přihodí, že se v přátelství, které začalo bezvadně a které vypadá, že potrvá až do smrti, stane se věc, která vám připomene, že není všechno zlato, co se třpytí.

Dojde vám, že když kamarád s vámi kritizuje všechny ostatní, zkritizuje s nimi stejně nemilosrdně i vás. Dojde vám, že to není to pravé kamarádství, když za vámi přijde jen tehdy, když od vás něco chce. Když se mu s něčím důvěrně svěříte a on to vyzvoní prvnímu, koho potká.

Aby kamarádství opravdu fungovalo, musí vám oběma na sobě záležet.

Samota je někdy příjemná, ale ne osamělost. Máte-li za sebou špatný den, uleví se vám, když se s tím někomu svěříte. Když prožijete něco nádherného, bude vám ještě lépe, budete-li mít komu o tom vyprávět. - Kdybychom neměli přátele, čekala by na nás pěkně otravná cesta do dospělosti. - A sama dospělost, ta by také nebyla k vydržení.

Pravidla dobrého kamarádství

Každý z nás má nějaké dobré stránky. Máme sice také stránky ne zrovna okouzlující, ale musíme se s nimi vyrovnat především my, a pak budou únosné i pro ostatní. Celý trik je v tom, jestli se snažíte zdůraznit své dobré stránky a zmírnit ty špatné.

Ať o sobě máte sebesthorší mínění, vždycky se najde někdo, pro koho budete skvělí. Kdybyste byli dokonalí, bez chybičky, brzo byste byli únavní.

Také se nesnažte ze všech sil napodobovat oblíbené lidi. Předstírat stále, že jste někdo jiný, je děsně únavné. Je mnoho snadnější být sám sebou. Zdůrazňovat své klady, potlačovat to, co na tobě tak přitažlivé není.

Proč jsou někteří lidé oblíbení a jiní ne?

Oblíbený člověk je přátelský, ochotný, laskavý. Má smysl pro humor. Dokáže mlčet. Dokáže cítit s ostatními. Dokáže se nadchnout pro společnou činnost, rád něco dělá pro ostatní a je zábavný.

Neoblíbený člověk je chladný - nebo tak možná jen působí, protože je ostýchavý. Je arogantní, agresivní. Zkazí každou zábavu. Všechno vyzvoní. Myslí jen na sebe, mluví jen o sobě. K ničemu se nechce připojit a nikdy nemá žádný nápad.

Je třeba, aby ses naučil naslouchat. Vnímat, co druzí říkají. Neskákat jim do řeči, nechat je domluvit. Nikoho nezesměšňovat.

A taky si pořád nenamlouvej že jsi ošklivý. Krása je totiž věc názoru.

Jen si přečtete tato hodnocení školáků:

„Mám oči jako prasátko“ - (Marlon Brandová, později jedna nejpopulárnějších filmových hvězd.)

„Mám oči jako zmoklý svatební dort“ (známý americký básník.) „Myslím, že vypadám jako

vydolovaný kamenolom.“ (hrál ve více westernech než jste kdy snědli zmrzlin.)

Tohle jen dokazuje, že každému se na sobě něco nelíbí.

Šest zcela jistých způsobů, jak se stát oblíbeným kamarádem.

1. Zajímejte se o své kamarády. Úplně každý člověk na světě rád mluví o svém tématu: o sobě, o svých láskách, rodině, nadějích, obavách.

2. Přijímejte je takové, jací jsou, včetně bradavic. Mohou mít jiný vkus. Mít kamarády je totiž

zábavné i proto, že poznáváte odlišné názory a životní styly.

3. Smějte se. Gustav Flaubert, skvělý francouzský spisovatel, který žil v minulém století, řekl: „Člověk, který se směje, je silnější než ten, který se trápí.“ Tím myslel, že když něco nejde nebo když něco zkazíte, překonáte to lépe s úsměvem. Takže když si z vás někdo vystřelí, zasmějte se nahlas. Budete se cítit lépe a ostatním budete sympatičtí. Smát se sám sobě je bezpečná cesta k přátelství - zatímco posmívat se ostatním vede opačným směrem.

4. Žádejte přátele o radu.

5. Buďte milí na jejich přátele. Snažte se na jejich rodiče udělat dobrý dojem.

6. Když vás pozvou k sobě domů, pozvěte je také k vám. A snažte se zjistit, co je baví a nechtějte, aby vše bylo pořád jen podle vašich přání.

Parta

V partě se učíte vycházet s různými lidmi. Musíte se často podřídit jiným. Nejste už mamincin mazlíček, jsou tu i jiní dobří a lepší než vy.

Někdy se musíte umět s partou i rozejít, když vás nutí dělat něco, o čem víte, že to není dobré.

Kdosi moudrý řekl, že NE je nejtěžší slovo na světě. - „Už ti bylo čtrnáct a ještě jsi nic nepil?“ „Zkus si také čichnout z téhle plechovky. Jsou při tom ohromné pocity!“ - „Nebud' pořád blbeček, trochu si užij!“

Proč se tak bojíme říct v partě NE? Máme strach, že bychom se před kamarády zesměšlili. Že by nás neměli rádi. Že by nás nevzali do party.

Jestli je to tak, pak ta parta za moc nestála a buď rád, že jsi z ní venku.

Řekni NE - a to hned na začátku věty, jasné a rozhodné: „NE, tohle se mi nelíbí.“ - „NE, já si myslím, že zamknout malou Gábinu do garáže a utéct je pěkná hloupost.“

Nenech se přemlouvat. Řekni jasné NE a jdi pryč. Natrvalo. Dál od takové party.

Nenech se proti své vůli donutit ke kouření, k pití, k fetování. - „Kouří přece všichni!“, říkají ti. Není to pravda. Rok od roku kouří stále méně lidí. „Přece můžeš kdykoliv přestat!“, říkají ti. Není to pravda. Čím déle kouříš, tím hůř se přestává. Lépe je nezačít. A jestli jste začali, přestaňte hned teď. Příštích sedmdesát let života potřebujete na to, abyste ve světě něco dokázali, ne abyste je prokašlali.

Alkohol

Je dost těžké jít na večírek, kde vám budou nabízet pivo, aperitivy a víno, a pokaždé odmítnout: „Ne, díky, dám si džus.“ Takže spousta lidí řekne raději: „Tak jo, jenom jednu skleničku“, a když ji dopijí: „No tak ještě jednu.“ A nakonec stráví několik hodin tím, že se důvěrně seznamují s nejbližší záchodovou mísou.

Alkohol je droga a míří přímo do vašeho krevního oběhu. Rychle začne ovlivňovat mozek, takže přestanete být prkenní a začnete být rozevlátí. To je paráda, řeknete si. Ne tak docela. Přiměje vás k věcem, které by vás ve střízlivém stavu ani nenapadly.

Alkohol umocňuje city. Pokud jste byli spokojení a veselí, než jste se napili, budete teď jen chvíli sršet dobrou náladou a budete samý vtip. Jenže pak účinek pomine, bude tak mizerně, že se budete sami sebe ptát, jestli to pití vůbec mělo cenu.

Proto energicky alkohol odmítněte: „NE! Díky. Ta chuť mi nedělá dobře.“

Drogy

Vzhledem k tomu, že jste se touto četbou prokousali až sem, musíte být natolik inteligentní, abyste se nedali přesvědčit k užívání omamných látek. Pokud vám kdokoli, kdykoli a kdekoli nabídne jakoukoli i jen minimálně podezřelou věc, odmítněte to a HNED odtamtud zmizte. Nezůstávejte tam ani jen kvůli tomu, abyste o tom pouvažovali. A někomu o tom povězte. Můžete tím zachránit život nějakého kamaráda nebo spolužáka. A pokud vás ještě hryže červ pokušení, zapamatujte si toto:

- Máte jen jedno tělo, a to vám musí vydržet celý život.
- Drogy vás citově rozhodí, bude se vám hůř učit a sníží to obranyschopnost vašeho organismu proti

kdejaké nemoci.

- Drogy zavánějí policií a soudy.
- Drogy problémy neřeší, ale vytvářejí.
- Čichání toxických látek je smrtelně nebezpečné.

Když to zkusíte, můžete být do týdne mrtví.

Proto odmítni energicky: „NE. Já jsem si myslel, že jste fajn parta a ne stádo telat: Takže se bez vás klidně obejdu!“

Jak se hádat

Své názory nezatajuj, ale klidně, nerozčileně vyjádři: „Já to vidím takhle, ale mohu se mýlit.“

Hledejte nejprv, v čem se shodujete, pak teprv společně uvažujte o rozdílech.

Nezaměňujte argumentaci za urážky.

Držte se tématu - nezaplétejte do sporu jiné věci.

Každý má právo své stanovisko vysvětlit. Ostatní jsou povinni mu naslouchat a uvažovat o jeho argumentech.

Pokud zjistíte, že jste se mýlili, přiznejte to. Partneri si vás za to budou vážit, protože vědí, jak je to těžké.

Opravdoví kamarádi také občas závidějí a žárlí, ale nikdy se takovými pocity nenechají opanovat.

Závist nikam nevede, jen otráví.

Změny v kamarádství

Všechno se mění a přátelství také.

Někteří kamarádi vám vydrží až do smrti, zatímco jiní jen pár let. Váš nejlepší kamarád z první třídy s vámi bude mít jen málo společného v prvním ročníku střední školy. Není to ani jejich, ani vaše vina.

Říká se tomu dospívání.

Každý člověk dospívá jinou rychlostí. Nakonec k cíli doběhnou všichni, ale každý svým vlastním tempem.

Rodičům se vaši kamarádi nelíbí

„Jsi ještě moc mladá na to, abys měla kluka.“

A když slečna dcera dá drzou odpověď, je zle. Tatínek zrudne a maminka se rozpláče: „To mám z toho, že se z tebe snažím vychovat slušného člověka.“

Proč jsou rodiče k vašim kamarádům tak často kritičtí?

Protože mají o vás strach. Ano a jsme zase u toho. Jsou pravděpodobně strachem bez sebe, že byste mohli čichat ředidlo, nebo se do něčeho zaplést, že byste mohli zapomenout na všechno, co vás učili, že přestanete být poctiví, pozorní k ostatním... a co ještě.

Protože když vás vidí s kamarády, uvědomují si, kolik času uběhlo od té doby kdy jim bylo čtrnáct, a cítí se staří. Nejsou staří, ještě nejsou ani v půlce cesty do starého železa. Ale když vás maminka uvidí vystrojené na večírek a vzpomene si na svůj rozšiřující se pas a povolenou kůži na krku, cítí se stará.

A když váš tatínek slyší Káju vyprávět, že uběhne dvoustovku za 0,00004 vteřiny, připadá si nemotorný.

Jak se zachovat ke kamarádům, kteří se s vámi nechtějí rozejít, ale visí na vás jako psí víno? Neříkej:

„Jdi do háje, mně to s tebou už nebaví.“ „Ty jsi pořád jako malý.“

Můžeš říct: „Já teď mám moc učení. A mám ohromné knížky, co chci přečíst. A začal jsem hrát fotbal, tak nemám čas.“

Když se tvým rodičům něco na tvých kamarádech nelíbí, především dobře popřemýšlej o tom, co říkají. A když se ti zdá, že mají předsudky, že viní tvé kamarády z něčeho, za co nemohou, řekněte jim to, ale pěkně, klidně. Nemá cenu a není tě to důstojné, brousit si svou vyřídilku zrovna na mamince a tátovi. Ty jsi mladší, máš zachovalejší nervy.

Dny bez kamarádů

„Nemusíte hned milovat své nepřátele. Začněte se trochu líp chovat ke svým přátelům.“
Nevím, koho tohle moudro napadlo, ale měl pravdu. Nemůžeš všechny ty rady uplatnit ve svém životě naráz, ale můžeš je přibírat do chování po krůčkách, postupně.

Stále nové potíže na nás doléhají a tak stále znovu na nás občas zívá beznaděj: „Nikdo mi nerozumí, nikdo nedbá na to, co říkám. Nic by mi nevadilo, kdyby konec světa nastal ještě dnes před obědem.“

Co dělat v takových dnech bez radosti?

Trochu se rozmazlujte. Je to skvělý způsob, jak si zvednout náladu.

- Vydolujte všechny staré fotky a sestavte si přehled svého dosavadního života. Podívejte se, jak velký kus cesty jste za posledních pár let urazili, a přemýšlejte, jak daleko se můžete dostat během několika příštích let.

- Napište neufňukané dopisy kamarádům, kteří se odstěhovali.

- Splín báječně mizí při tělesné aktivitě. Jestli nenajdete nikoho, s kým byste si mohli něco zahrát, udělejte si pořádnou vyjížďku na kole, jděte si zaběhat, zaskákejte si přes švihadlo nebo si jděte zaplavat.

- Dny, kdy jste „na dně“, nejsou vhodné pro dietu. Udělejte si radost tabulkou čokolády, nějakým moučníkem nebo zmrzlinou.

- Přečtěte si oblíbenou knížku, nejlépe nějakou, která vás rozesměje a dodá vám elán.

- Udělejte něco pro někoho jiného.

- Dívejte se dopředu. Dnešek je den blbec. Co tedy chci na svém životě změnit? Čeho chci dosáhnout tento týden, do roka, než mi bude dvacet let? Udělejte si seznam a předložte ho při nedělní bohoslužbě Pánu Ježíši.

Dobrá věc je, že nic netrvá navěky. Přejde čas, kdy si ani nevzpomenete na věci, které vás dneska tak štvaly.

Abyste měli ideální kamarády, musíte vy být takovými kamarády, jaké si sami přejete mít.

4. Vývoj osobnosti

„Všichni chceme mít děti úspěšné, šťastné a připravené pro život ve společnosti. Chceme, aby si samy sebe dokázaly vážít. Chceme děti samostatné, které na nás nebudou záviset ještě ve třiceti letech. Všichni rodiče mají v zásadě stejné cíle a touhy.“ Tak o tom píše pedagog Sal Severe v knížce: „Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly.“

„Většina rodičů se v chování dětí potýká se stejnými problémy. Všechny nás stejně otravuje, že musíme všechno opakovat třikrát. Příliš mnoho času trávíme zbytečným dohadováním. Všechno to kňourání a hádky nám ubírají radost ze života. Vyčerpává nás, že musíme tak často křičet. Někdy se zdá, že veškerá naše výchova je jen samé trestání. Připadá nám, že nás děti začnou brát aspoň trochu vážně, jen když se rozzlobíme.

Správně vychovat děti není jednoduché. Leckterým rodičům se to nepodaří. Ovšem ne proto, že by své děti neměli dost rádi, že by pro ně nechtěli to nejlepší. Základem jejich neúspěchu je zpravidla nedůslednost. Vysloví varování, ale trest nedopadne. Říkají věci, které nemyslí vážně. Schází jim trpělivost a trestají v hněvu. Neúspěšní rodiče se víc soustředí na špatné než na kladné stránky. Příliš kritizují.

Obvykle rodiče buď nesprávné chování dítěte přehlížejí, protože nemají chuť vyvolat konfrontaci, a přehlížením se nesprávné chování jen zhoršuje. Nebo reagují v hněvu. I v tomto případě situaci jen zhoršují.

Úspěšní rodiče se nenechají zlobením připravit o radost ze svých dětí. Mají smysl pro humor. Vědí, jak své děti ocenit i ve chvílích, kdy se nechovají jak by měly.

Zdůrazňujte spolupráci, ne jen pasivní poslušnost

Když se ptám rodičů, jak vychovávají a ukáží své děti, většinou mi odpoví, jak je trestají. Křičí, nadávají, pohlavkují, upírají výhody. Výchova a trest jsou odlišné věci. Správně používaný trest je jen malou částí celkové výchovy.

Dobře vychovávat znamená učit děti, aby se uměly svobodně rozhodnout, že budou jednat správně. A že ze správného rozhodnutí budou mít dobrý pocit - radost.

Čím jsou děti starší, tím nebezpečnější pro ně je systém ovládnutí, rozkaz a poslušnost. Tím důležitější je vztah spolupráce, vedení k samostatnému rozhodování, aby před každým rozhodnutím uvážily, zda je to dobré.

Děti se potřebují rozhodovat

Někteří rodiče nechávají dětem příliš málo prostoru k rozhodování. Snaží se je uchránit před chybami a rozhodují za ně. Nechtějí, aby se musely učit z bolestných zkušeností. To je pochopitelné, nicméně tím jim odpírají příležitost učit se. Postupně dávejte dětem větší svobodu v rozhodování o jejich životě. Pokud od starších dětí očekáváte větší zodpovědnost, poskytněte jim větší výhody.

Přijměte snahu dítěte, i když konečný výsledek neodpovídá vašim představám. Naučit děti pracovat dá víc námahy než udělat práci sám. Je dobré děti v hojné míře chválit za snahu a za dobře odvedenou práci.

Děti potřebují vidět, že domácí práce a úklid jsou normální součástí života. Dejte jim najevo, jaké uspokojení cítíte, když se vám podaří složitou práci dokončit. Pracujte společně s dětmi a užijte si přitom spoustu legrace. Pracujte s radostí. Dejte dětem možnost, aby o svém dílu práce částečně rozhodovaly. Dáte-li jim vybrat z několika možností, snižuje to jejich odpor.

Pokud si vy sami budete na domácí práce stěžovat, co myslíte, že budou dělat vaše děti?

Čím jsou děti starší, tím víc práv vyžadují. Spojte povinnosti s výsadami. Čím více uděláš, tím víc si zasloužíš.

Konflikty mezi sourozenci

jsou staré jako lidstvo samo. Jsou tu už od chvíle, kdy Adam s Evou pořídili Kainovi brášku. Děti se dostávají do konfliktů z podobných důvodů jako dospělí. Chtějí, aby život šlapal podle jejich představ. Když nedosáhnou svého, rozzlobí se.

Naučte děti vážit si druhých, i když s nimi nesouhlasí. Tato dovednost jim v dospělosti bude velmi užitečná. „Nemusíš souhlasit s tím, co tvůj bratr říká. On se na to dívá ze svého pohledu a ty to vidíš také ze svého. Nevadí, když na to máte rozdílný názor, ale nesmíte se kvůli tomu prát.“ Pak děti nechte vysvětlit si navzájem své důvody a dosáhnout řešení kompromisem. Obě děti musejí v něčem ustoupit, aby byly obě strany uspokojeny.

Pochvalte děti, když spolu pěkně vycházejí. Rodiče na to zapomínají. Snadno berou dobré chování jako samozřejmost.

Zdravé sebevědomí

Takto o sobě smýšlí mládenec s nízkým sebevědomím:

„Nemám se moc rád. Nejsem příliš oblíbený. Sportování mi moc nejde. Komu na mně záleží? Známký mám průměrné. Spoustu věcí se mi nechce dělat. Moc si nevěřím.“

A takto o sobě smýšlí dospívající děvče nebo chlapec se zdravým sebevědomím:

„Myslím, že jsem docela prima. Mám několik dobrých kamarádů.

Někdy mi lidé naslouchají. Rád sportuji, ale moc mi to nejde.

Přál bych si, abych měl víc času na všechny ty věci, které chci

dělat. Je toho tolik, co člověk může prozkoumat. Když se

náhodou něco nepovede, nic se neděje. Nějak si s tím poradím.“

Co je to sebevědomí?

Jednoduše řečeno, je to váš postoj k sobě samému. Lidé se zdravým sebehodnocením si sami sebe váží. Ovládají se, cítí se dobře a dokážou přijmout konstruktivní kritiku. Nikdy jsem nepracoval s dítětem, které by se sebou bylo spokojené a zároveň zlobilo.

Děti s nízkým sebevědomím postrádají úctu k sobě a jsou nejisté ve svých činech i rozhodnutích.

Když se jim nedaří, prostě se přestanou snažit. Nejisté děti se obvykle vyhýbají neúspěchu tím, že se vůbec o nic nesnaží a do ničeho se nezapojují. Kdo nic nedělá, nic nezkaží.

Všichni rodiče by se měli snažit vytvořit zdravé sebevědomí svých dětí. Podporujte a povzbuzujte své děti, odrazí se to v jeho zdravém mínění o sobě.

Existuje mnoho důkazů o souvislosti mezi nízkým sebevědomím a braním drog či alkoholismem.

Jak v dětech rozvíjet zdravé sebevědomí

Zdvořilým jednáním dávejte svému dítěti najevo, že je důležitá osobnost. Představte si, že jste pozvali na oběd nějakého významného člověka. Jak byste reagovali, kdyby při obědě rozlil sklenici mléka?

„Nic si z toho nedělejte. Takové věci se stávají. Ukažte, já to uklidím.“ Jak ale reagujeme, když sklenici mléka rozlije vaše dítě? „To snad ne! Už zase! Kolikrát už jsem ti říkal, aby sis dával pozor.

Takový nemotora. Podívej se na ten ubrus!“

Přijímejte své děti a milujte je takové, jaké jsou. To neznamená, že musíte milovat jejich nesprávné chování. Milujte je navzdory jejich zlobení.

Povzbuzujte své děti, aby viděly, že jim věříte a důvěřujete. Dokážou pak lépe a s větší sebedůvěrou čelit náročným situacím

Nedělejte za své děti nic, co zvládnou samy.

Naučte děti vyrovnávat se se svými slabostmi a akceptovat své silné stránky. Děti s nízkým sebevědomím se soustředí pouze na své slabosti a své silné stránky přehlížejí. Vysvětlete jim, že každý člověk je v něčem dobrý a něco mu jde hůř. Použijte sebe jako příklad.

Učte děti překonávat zklamání. Zklamání je součástí života. Všichni ho zažíváme. Ved'te své děti tak, aby zklamání, s nimž se jistě v životě setkají, nevedla k tragickým důsledkům.

Veďte děti k tomu, aby hledaly smysl svého života. Tomu se běžně říká náboženský výchova. Nábožensky vychovávat neznamena používat v každé větě slovo Bůh, recitovat stále výroky z bible. Každý jedná rád podle toho, co mu podle jeho osobních zkušeností připadá rozumné. Tyto osobní zkušenosti, s pomocí dospělých správně vysvětlené, to je vlastní učebnice náboženství našich dětí. Objasnit dětem smysl života v rámci víry v Boha, to je sama podstata náboženské výchovy. Patří tam tedy otázky, s nimiž se denně setkáváme: nezaměstnanost, AIDS, volba povolání, ochrana životního prostředí, lidská práva, odzbrojování, jaderná energie. To nejsou jiná, „světská“ témata. Víra, vycházející ze životní zkušenosti dětí, náboženská výchova, která dětem ukazuje, proč se vyplatí chutě žít, takové víře se všichni musíme učit.

Návyky - zlozvyky

Rozlišujeme tři údobí výchovného působení:

V prvním údobí, - tak do 7 let, to je výchova příkladem a příkazem - dítě napodobuje dospělé.

Ve druhém období, školáckém, 7 - 14 let, k příkladu a příkazu přistupuje vysvětlení, rozumové zdůvodnění.

Ve třetím období, dospívání, je třeba sledovat, kdy je možno rozkaz zaměnit formou přátelské rady - podle toho, jak je mladý člověk samostatný, jak si umí poručit sám.

Většina našeho dospělého jednání jsou návyky - úkony, kterým jsme se kdysi pracně učili. Teď je umíme a děláme už bez myšlení, automaticky: - stání, mluvení, chůze, psaní, řízení auta.

Jak vůbec vzniká návyk? Opakováním téhož úkonu ve stejném postupu. Je to tak i v náboženské výchově, je to tak i při vzniku zlozvyků.

Jak zlozvykům odvykat? Nejlepší je dbát, aby k nim vůbec nedošlo. Když už tu jsou, chce to důslednost a trpělivost a stejný postup všech v rodině, jednotnost ve výchově. Chce to šetření rozkazem, správný tón, kterým se přikazuje, klid a sebeukázněnost vychovávajících. Odvykání není proces mechanický. Je třeba děti získat pro správnou myšlenku, změnit vadný způsob myšlení dítěte. Nejúčinnější je poučení, které dáváme dítěti jakoby náhodou.

Když dítě poslechne, patří mu odměna. Ale ne peníze, ne bombón:

Pochvala je správná odměna. Dáváš-li peníze, cukroví, dávej bez podmínek, nekupuj si za to dítě, dávej to jako dárek jen tak pro nic za nic. Dítě porozumí, že mu to dáváš proto, že ho máš rád, z lásky. Odvykaný zlozvyk má v paměti dítěte vyhasnout, má na něj zapomenout, proto mu jej stálým napomínáním nepřipomínejme, nevarujme před ním stále dítě, ale naopak, dejme mu poznat, že v ně věříme.

Zároveň si připomeňme cíl celé výchovy, a to je osobnost křesťana. Ta nevzniká jen drilem, vytvářením návyků. Ve druhém a hlavně třetím sedmiletí má k nim přistoupit výchova mravního přesvědčení a svobodné rozhodování podle mravního řádu. Člověk není jen Pavlovův pes a vychovávání není jen tvorba podmíněných reflexů, jak se někteří domnívali.

Dospívající děti stále víc nebudou poslouchat rozkazy. Je dobré toho využít: „Přestaneme ti poroučet, a rádi přestaneme, jakmile si budeš umět poručit sám.“ - Namísto trpné dětské poslušnosti nastupuje sebekázeň.

A ještě na jednu pověru ve výchově upozorňují vychovatelé. Na touhu některých ctižádostivých rodičů, vychovat ze svého dítěte „vzorné dítě“, které všechny ostatní za každou cenu převyšuje a všem se může dávat za vzor.

Tato snaha působí na dítě zlobně. Vyvolává nervozitu, aby nebylo předstiženo okolím. Navíc strach před neúspěchy často plodí závist, žárlivost; jen aby ten druhý nebyl lepší. Z tak zvaných příkladných dětí vyrůstají lidé, kteří bývají postrachem v manželství, protože chtějí mít vždy pravdu, vždy vše lépe vědět, sobci, bezohlední ctižádostivci. A v práci to není lepší. Zde z nich vyrůstají malicherní pedanti, kteří se ztrácejí v maličkostech. Nikdy nic velkého a velkorysého neudělají, ale věčně nepřejí nic ani ostatním.

A co je nejhorší: tyto děti neumějí snášet neúspěchy - vidí v tom nejhorší zlo. Když je potká neúspěch, „vzorné dítě“ to zdeptá. Nejedna z mladistvých sebevrahů a pacientů nervových klinik se rekrutuje ze ctižádostivců, kteří se setkali se situací, kde nebyli první, kde nestačili.

Život nemá rozdělení na ty ve všem nejlepší, první - a ty ostatní. Jednou se něco podaří jednomu, podruhé něco jiného druhému.

Nechtějte mít „vzorné děti“. Spokojte se s hodnými a snaživými dětmi.

Časté jsou také stížnosti rodičů na lhaní dětí. Jsou tak časté, že by se zdálo, že všechny děti jsou lháři prolhaní.

Naštěstí tomu tak není, pokud rodiče dítě vychovatelskými chybami nezkaží sami.

Především v předškolním věku dítě není prakticky schopno lži. Sami z něj lháře uděláme, když jako lež označíme projevy jeho fantazie nebo únikové pokusy ze strachu před trestem.

Když dítě ví, že by něco vyvolalo hubování, pak retušuje, zastírá, aby tomu ušlo. Pomůže tu sebevláda rodičů, aby děti poznaly, že cokoliv se přihodí, bude se řešit klidně.

Nejhorší z příčin, které vedou děti k neupřímnosti, je rodinné a společenské ovzduší lži.

Dospělí to už ani tak necítí a nevnímají, ale dítě a mladý člověk vidí ostře atmosféru lži a neupřímnosti, na níž je mnohá rodina a společnost postavena. Otec hledá, jak vyšvindlovat něco v práci, jak se vylhat z nepříjemné povinnosti. Maminka zase plánuje diplomatické nemoci, aby mohla zůstat doma. Oba rodiče sahají po lži jako po vhodné výmluvě.

Někteří rodiče si to vůbec divně představují. Mezi sebou se hádají, dovedou být na sebe i před dětmi hrubí, ale po nich důrazně žádají, aby byly jako andílci a ne jako jablko, které nepadne daleko od stromu. A vyžadovat po dětech, co rodiče sami nedělají, je křivení charakteru, škola kosých pohledů a uhýbavý zraků dítěte.

Závěrem můžeme jen znovu zdůraznit: nejlepší výchovná činnost je sebevýchova rodičů; hlídat především sebe - co mluví, co dělají, jak jednají. A jestli je u toho humor a dobrota - slunce, které dává růst všemu ušlechtilému - pak dá Pán i dar dobrého výsledku.

5. Děti zlobí - rodiče trestají

Když tvé dítě je líné, když se mu nechce právě do toho, co má teď dělat, to je normální a v pořádku. Normální děti jsou všechny takové.

Ale není v pořádku, když maminka a babička podplácí dítě, aby se přestalo zlobit, vztekat, řvát. Když měl Michal záchvaty vzteku v supermarketu, matka ho uplácela čokoládou, aby byl zticha. Odměnila ho za to, že křičel a otravoval. Přestože v daném okamžiku dosáhla svého a dítě se uklidnilo, bude se stejná scéna opakovat při každém nakupování. Odměnila ho za vztekání, takže se Michal naučil, že vztekáním si vydobude své. Přesně tak děti získávají špatné návyky.

Manipulace s rodiči jde dětem opravdu na jedničku. Něco pochytí přirozeně a samovolně, něco je naučíme my sami. Pokud se záchvatům vzteku a vynucování podvolíme, budou to opakovat.

Špatné chování, které nebudeme odměňovat, uplácet, vymizí, ale nezmizí naráz. Napřed se zuření ještě zesílí. Je třeba nebrat hysterické divadýlko na vědomí, dítě nevidět, neslyšet. Nevšímat si ho. Divadlo bez publika žádného herce dlouho nebaví.

Jak se vyrovnat s hněvem

Váš hněv vás zbavuje zdravého úsudku. Pocit viny vás pak vede k tomu, že se snažíte dítěti své nedostatky vynahradit. Tyto pocity vám brání v úspěšné výchově dětí.

Některým rodičům pomáhají ke zklidnění různé duševní techniky. Běžte se na několik minut posadit do svého pokoje. Poslechněte si dobrou hudbu. Jděte se projít. Počítejte do pětadvaceti. Myslete na pokojné a příjemné věci.

Jak přijmout kritiku od svých dětí?

- Poslouchej, co se ti říká a vytýká a zamysli se nad tím.

- Když je to pravda, uznej to.

- když to není pravda, zeptej se, proč si to tak ten kritik myslí.

Trest

Mám-li se s klidnou myslí věnovat rozebírání trestu jako nezbytnému výchovnému prostředku, musím napřed připomenout základy o pochvale:

Mírnost je lepší než přísnost, po dobrém se více spraví než po zlém a odměna je lepší než trest.

Jestliže někdo umí vidět dítě nejenom tak, jaké je, ale dovede je už vidět takové, jaké může a má být, jestliže mu umí říct: „Ty to dokážeš, já ti věřím“, - pak mu tím pomáhá víc a líp, než výčitkami, trestáním.

Rodiče většinou chválí příliš málo. Dítě - malé i velké - však potřebuje pochvalu a povzbuzení tak nutně jako suchá země vláhu. Každé normální dítě trpí ve světě dospělých pocitem méněcennosti a zle je s ním, když to v něm vlastní rodiče živí: „Ty jsi nemehlo, to je hrůza, z tebe nic pořádného nebude.“ Výstraha se také nesmí zvrhnout ve všeobecné vyhrožování, a strašení dítěte; tím bychom v citlivých dětech vyvolali nebezpečné úzkostné stavy: „Jestli já se jednou dovím žes něco vyvedl, tak si nepřej, co bych ti udělal.“ Děcko se pak bojí každého zazvonění telefonu, zvonku u dveří. Copak je někde takové dítě, které nemá nějaký ten škraloupek, kterému se nepříhodí nějaký ten malér? Domácí ovzduší vyhrožování a zastrašování plodí kosé pohledy, zbabelce, neurotiky. Je to prohřešení na normálním vývoji dítěte.

A nyní jak je to s trestáním. Trest je na místě tam, kde dítě přes napomenutí a výstrahu, opětovně, vědomě a dobrovolně - tedy svévolně - přestoupí mravní řád. Pak je nutno trestat.

A trestání je ve výchově snad to nejtěžší umění. Pokusme se to pozorně rozebrat. Nejprve co chceme a máme chtít trestem dosáhnout, za druhé jak to dělat, abychom zamýšleného cíle dosáhli.

Čeho má trest dosáhnout?

a) Především odplatu za špatný čin pomoci dítěti, aby se zbavilo pocitu viny: toto jsem vyvedl, toto

jsem si za to vysloužil. Je tedy zase všechno v pořádku, vyrovnáno, dítě je osvobozeno, ne utlačeno. Je nutno tedy vždy před trestáním uvážit, zda zamýšlený trest způsobí žádoucí výsledek.

b) Za druhé se má trestem dosáhnout napravení dítěte, má mít výsledek výchovný: musí vést k poznání viny, k lítosti a ke snaze polepšit se. Nemá-li ten výsledek, není to vychovávání, ale ubližování.

Jak dosáhnout těchto výsledků?

a) Především si stanovit jako zásadu: nikdy netrestat dítě, jste-li rozčíleni. Udělat z dítěte hromosvod hněvu je nesvědomitost a zle se vždy vymstí. Jsi-li rozčilen, řekni děcku: „Tohle si vyřídíme později“. Až si v klidu rozvážíš nejvhodnější způsob trestu, pak ovšem nesmíš zapomenout, co jsi slíbil a opravdu potrestat.

Trestat je vždycky až ten poslední argument; i svatý Ignác z Loyoly - sám k sobě přísný až až - říká, že kdo často trestá, prozrazuje svou panovačnost a vychovatelskou neschopnost.

Způsob trestání nesmíme volit nahodile; co nám právě napadlo nebo co je zrovna poruce. Používejte vždy nejmírnějšího ještě působícího trestu. Větší kalibry máme mít v záloze pro horší situaci.

Jestliže se řekne potrestat, většina lidí myslí hned na bití, ale to je až ten nejposlednější a obvykle nejméně účinný prostředek výchovy. Bijící vychovatel vypadá jako hudebník, který začne mlátit do rozladěného nástroje, místo aby jej pozorně a citlivě naladil.

Tělesný trest je na místě jen u malých dětí a zpravidla za trápení zvířat nebo působení bolesti jiným lidem. Někdy se bez plesknutí dítěte přes ruku neobejdeme, když třeba sahá na něco nebezpečného, ale to ani bití není.

Kde děti mají rodiče rády, tam je trestem už přísnější nebo vyčítavý pohled, pak slovo napomenutí (čím je jich méně, tím jsou účinnější), pak odnětí něčeho: jídla, zábavy, zálib, omezení normálně povolené svobody. Forma trestu odnětím nějakého dobra je vůbec pedagogicky nejučinnější způsob trestu. Porušils svévolně řád - takto za tu svévoli platíš.

Jakýkoliv způsob trestu vychovává jen za těchto předpokladů:

- Když si je dítě vědomo, že trest je spravedlivý, že si ho zasloužilo, že tu není u díla jen špatná nálada rodiče.

- Když trest je vždycky přiměřený povaze dítěte. Některé dítě se rozpláče, jen se na ně zamračíš, a každý trest je pro ně vnitřním otřesem.

- Když se trestá s láskou: To znamená, že odpykaný trest už neexistuje; nevzpomíná se už nikdy ani provinění ani trestu.

- Když nezapomeneme po vykonání trestu povzbudit: máš to za sebou, dá to fušku, stát se správným chlapcem, ale já věřím, že ty to dokážeš.

Dítě je socha - říkal kterýsi vychovatel - někdy z vosku, jindy ze žuly: proto musíš někdy teplem lásky modelovat, jindy tvrdě tesat, aby povstal ušlechtilý obraz: obraz člověka, tvora Božího.

Tělesný trest je účinný jen když je výjimečný. Pořádný táta se musí umět jednou za rok pořádně rozzlobit. Ale: jenom jednou za rok! Když se nerozzlobí nikdy, děti na něj nedbají. Když se rozzlobí co chvíli, děti na něj také nedají: On už je takový. Pořád se kvůli něčemu zlobí.

Po „dobrém“ nebo po „zlém“ - ptá se profesor Zdeněk Matějček v knize, kterou byste si měli přečíst, (vydalo nakladatelství Portál). Pojďme pouvažovat nad některými jeho radami.

Co je moudrá výchova a kde začíná týrání dětí?

Stane se, že do výchovné poradny přivedou rodiče desetiletého kluka, ve kterém by člověk na první pohled nic zlého nehledal. A hned v úvodu k dlouhému výčtu jeho přestupků a provinění se dovíme, že rodiče „zkusili už všechno možné - ale nic platné!“ Z ničeho si nic nedělá, a tak už nevědí, jak by ho měli potrestat.

Nepamatuji se, že by rodiče v takovém případě někdy žádali radu, jak mají dítě chválit, jak je mají odměňovat, jak je povzbuzovat a jak mu pomáhat. Plyne z toho poučení, že když věci už zašly hodně

daleko, vidí vychovatelé zpravidla jediný spolehlivý nápravný prostředek v řádném trestu. „Jak ho tedy máme potrestat?“ ptají se rodiče. Všichni žádají nějaký jednoduchý výchovný recept, ve kterém by bylo jednoznačně a jasně uvedeno, jakého léku použít, jaké má být denní dávkování a jak dlouho má léčba trvat. Jinými slovy, zdali mají vzít na pomoc rákosku, zůstat u pohlavků, zavřít dítě doma a nepustit ven, anebo je poslat bez večere spát.

A tady dojde někdy ke zklamání. Rodiče nedostanou žádný jednoduchý recept, ale místo toho s nimi začneme hezky zeširoka rozebírat celou životní situaci dítěte a celou životní situaci jejich vlastní. Za špatné známky na vysvědčení dítěte najde zpravidla otec vinu na dítěti a na matce, matka na dítěti a na otci, oba svorně na babičce, která dítě rozmazlila, někdy také na učiteli - zkrátka „na někom“, nikoli „v něčem“.

Máme sklon hledat nikoli příčinu, ale vinu.

Platí tu jedno osvědčené pravidlo:

Zaříd'te věci tak, aby je dítě udělalo dobře, a za to je výrazně pochvalte. Nedopust'te, aby udělalo něco špatně a vy jste je za to museli trestat.

Zdá se to být velmi jednoduché a lehce proveditelné doporučení, ale praxe říká, že právě takovýto obrat výchovného postupu je jedním z nejtvrděších oříšků. Pomáhat dětem znamená tedy především pomáhat rodičům ujasnit si nesprávnost dosavadních metod „trestných“ a ukázat možnost metod „odměnných“.

Trest může špatné chování jen zastavit - odměna ale buduje to správné.

Pedagogové uvádějí, že trest má v podstatě tři hlavní funkce: 1. napravit škodu, 2. zabránit, aby se nesprávné chování opakovalo, 3. zbavit viníka pocitu viny.

Trest má i určitou úlohu léčebnou, na kterou bychom neměli zapomínat. Předpokládá se ovšem, že dítě je si svého přestupku vědomo a že svou vinu prožívá. Bez tohoto prožitku by byl trest pouhým aktem násilí - takto však zapadá do pojmu spravedlnosti a přináší nové usmíření.

Z hlediska duševní hygieny je často velmi důležité tento pocit viny z dítěte co nejrychleji sejmout. Odkládání trestu může být pro některé děti mnohem těžším zásahem než třeba přísné, ale okamžité potrestání. Často slyšíme takové pohružky do budoucna, jako „počkej, až přijde tatínek, ten si to s tebou jinak vyřídí“ nebo „počkej, o prázdninách se nebudeš smět za trest chodit koupat“ apod.

I v trestu musí být vyjádřen osobní vztah k dítěti. Dítě musí vědět, že je máme rádi.

Kdo nezasluhuje trest?

Je těžkým výchovným prohřeškem, je-li dítě trestáno za něco, za co nemůže - a je výchovně zhoubné, je-li tak trestáno soustavně.

Závady:

Mohou se objevit i skryté závady, které potrápí školáčka i rodiče.

Tak například některé děti, které se nemohou naučit správně psát nebo číst, přestože mají třeba zcela normální nebo i nadprůměrnou inteligenci. U těchto dětí jde o speciální poruchu, které se říká dyslexie a dysortografie. Bývá podmíněna na dědičném podkladě nebo na podkladě časného poškození mozku. Počítá se, že takových dětí je v našich školách asi jedno až dvě procenta, tedy docela málo. Většinou je možno jejich obtíže napravit, je však k tomu třeba zvláštního postupu. Pro rodinu a učitele bývají tyto obtíže „nepochopitelné“ a následkem toho je dítě hodnoceno jako hloupé, líné nebo dokonce zlomyslné, které se „schválně nechce učit“. Tresty tu jsou ovšem zcela nespravedlivé a nevhodné - způsobí jenom to, že náprava je pak daleko svízelnější. Je třeba změnit celou atmosféru doučování, soustavu trestů vystřídat soustavou odměn a povzbuzovacích prostředků, dodat dítěti sebedůvěru. Snad nejvíce nevhodných a nespravedlivých trestů na sebe přivolávají děti s poněkud sníženým nadáním.

V lidské populaci je asi patnáct až osmnáct procent dětí, které nejsou v duševním vývoji tak opožděné, aby vyžadovaly umístění ve zvláštní škole, ale které nejsou ani natolik vyspělé, aby mohly stačit

normálním školním požadavkům. Rodiče jsou školním neúspěchem dítěte přirozeně zklamaní a dají mu to náležitě pocítit. Každá špatná známka je provázena výčitkami a přílivem trestů. Není pak divu, že dítě žákovskou knížku občas „ztratí“, anebo že se dokonce ztratí samo a nejde buď z domova do školy nebo ze školy domů, takže s následky takového postupu má pak co dělat nejen psychiatrie, ale i policie. Hlavním problémem těchto dětí je - nepochopení.

Co dobrého tu můžeme udělat? - Předně vyrovnat své nároky s možnostmi dítěte. To znamená většinou nároky snížit. Pak je třeba upravit dítěti účelně pracovní program, aby v něm bylo hojně pamatováno na odpočinek a zábavu. Ale hlavně - vytvoříme ovzduší spolupráce. Nebudeme tedy hrozit novými a novými tresty za každou další čtyřku nebo pětku a nebudeme také předpokládat, že dítě ve škole tím víc dokáže, čím víc se bude stydět. Ale naopak je ujistíme, že mu budeme pomáhat, budeme stát při něm v jeho těžkostech, které docela dobře chápeme, když oceníme už každou jeho dobrou snahu a nebudeme s odměnou čekat až na dobré vysvědčení. To bychom se třeba vůbec nedočkali. Musíme se zbavit iluze, že můžeme všechny děti všemu stejně naučit, ale musíme trvat na zásadě, že i děti méně nadané mají právo na šťastné dětství.

Práce za trest a za odměnu

Uložit dítěti nějakou práci za trest má výchovný smysl jen tehdy, jde-li o nápravu nějaké škody, kterou způsobilo. Je třeba dobře rozlišit, zdali byla škoda způsobena náhodou, neobratností, neopatrností, nebo přece jen ze škodolibosti a zlého úmyslu.

Ale ruku na srdce, jak často se nám stane, že netrestáme zlý úmysl, ale neobratnost. Dítě něco upustí, lekne se, rozzlobí nás to - a teprve za chvíli uznáme, že tu zlý úmysl nebyl. Své trestné zásahy ovšem už nemůžeme vzít zpět.

Práce jako taková by neměla být trestným prostředkem. Je to prostě životní nutnost a samozřejmost. Lepší to má na světě ten, kdo má práci rád. Lásku k práci nevzbudíme však u nikoho tím, že ho prací trestáme. Naopak, musíme hledět, aby byla spojována s požitky libými, nejlépe s prožitkem družné pospolitosti.

Umět odpouštět

Proto dal Stvořitel rodičům dvě oči, aby mohli občas jedno oko přimhouřit, - říká moudré přísloví. Jakmile vyslovíme slovo odpuštění, dostáváme se zřetelně do oblasti duchovní. Najednou je tu něco trochu z jiného světa. Křesťansky orientovanému čtenáři to hned připomene modlitbu Páně, v níž sami prosíme o odpuštění svých vin a vyjadřujeme odhodlání odpouštět druhým, tj. svým bližním. Jak bychom tedy neodpouštěli svým dětem!

Ale jak máme rozumět odpuštění ve výchově? Co a jak a kdy máme odpustit, abychom se zachovali dobře?

Všechny naše úvahy o trestech by nebyly úplné, kdybychom k nim nepřidali ještě jeden důležitý pedagogický poznatek: slovo o odpuštění.

Odpuštění vzbuzuje kladný cit k osvoboditeli. Ovšem za jedné podmínky, že totiž viník svou vinu a lítost prožívá a skutečně trpí výčitkami svědomí. Je-li nám odpuštěn trest, který jsme přijali jako nespravedlnost, pak z toho tak příznivé důsledky nevyvodíme. Jen odpuštění prožité viny je mocným výchovným prostředkem.

Jenomže i tady pozor! Zacházet s tímto prostředkem není tak docela snadné a samozřejmé. Je třeba zachovat zdravou míru mezi dvěma nebezpečnými krajnostmi. Nic neodpustit znamená jednat nevyhovně, nelidsky, bez citu. - Všechno odpustit znamená zase ztrátu autority.

6. Sebevýchova

Účinnější než potírat zlozvyky je vštěpovat dětem dobré návyky, protože na nich závisí jejich životní úspěch.

Ale pozor! Nezapomeňme, že děti od nás víc přebírají to, co děláme, než to, co jim říkáme.

Maminka vypravuje, že jednou přistihla své dvě dcerky, jak se praly o sponu do vlasů. Rozzlobila se a sponu vyhodila z okna. Pak jim udělila kázání o tom, že se nemají prát, že se mají o všem dohodnout. Byla přesvědčena, že se jí podařilo něco děti naučit. Měla pravdu. Odpoledne přistihla své slečny, jak házejí z okna krajíce s máslem, které jim dala na svačinu.

Poukazovat na chyby dětí ještě neznamená nápravu. Lépe jim pomůžeme tím, že je „přistihneme“, když dělají něco dobře a pochválíme je za to.

Manželé Eyrovi vychovali devět vlastních dětí. Zkušenosti, které při tom získali, popsali v knize: „Jak naučit děti hodnotám“ (Naklad. Portál). Píší tam o dvanácti základních hodnotách dobrého života, ke kterým děti soustavně vychovávali:

1. POCTIVOST

- Děti se denně setkávají s nepoctivostí. Vy, rodiče, odpovídejte vždy pravdivě.
 - Když jim nemůžete říct pravdu, řekněte, proč nemůžete odpovědět.
 - Podělte se s dětmi o své životní situace, kdy vám bylo zatěžko povědět pravdu, i kdy jste to nedokázali. Povzbudíte je tím, aby i ony se vám svěřily se svými problémy.
- Děti mají dojít k závěru, že nepoctivost pomůže jen krátkodobě, ale trvale nic neřeší.

2. ODVAHA

- Dokázat říct NE i navzdory mínění party.
- Dělat správné věci, i když je to těžké.
- Chvalte sebemenší projevy odvahy a statečnosti.
- Učte je dívat se lidem do očí a přiznat chybu.

3. MÍRUMILOVNOST

- Druhé spíše chápat než se s nimi hádat.
 - Ovládat svou náladu.
- Snažte se, aby u vás doma převládala klidná, mírumilovná nálada. Mluvte klidně a pomalu, nekřičte, nerozčilujte se.
- Někdo tvrdí, že děti potřebují občas seřvat. Jednou za rok snad ano, ale častěji ne. Vaše děti opravdu nepotřebují se od vás naučit, jak se vztekat, jak ztrácet náladu.
 - Dětem v pubertě je třeba vysvětlit, co se to s nimi děje. Že to jsou hormony, které působí, že jednou se cítí skvěle a v následující chvíli mizerně. Jak se musí hlídat, aby momentální rozhašenou náladou neublížili někomu kolem sebe.

4. SAMOSTATNOST

- Odpovědnost za vlastní jednání.
- Rozvíjení svých osobních vloh, svého talentu.
- Rozvíjejte, v čem jsou vaše děti nadané, jedinečné. Snažte se to na nich rozeznat.
- Učte je, aby dovedly uznat a napravit svou chybu a pochválit je za to.
- Umožněte jim, aby si samy kupovaly své oblečení, hospodařily se svým kapesným. I když udělají chybu. Ale jen tak se získávají zkušenosti.
- Nesnažte se jim poroučet, spíš jim chtějte radit.
- Když mají deset let, udělejte jim rodinnou oslavu na uvítání na prahu dospívání. Zvyšte jim kapesné. Oceňte, co už umí, pochvalte.
- Nezakazujte jim mít vlastní názory, ale sdělte jim jasně svůj názor.

5. SEBEKÁZEŇ A STRÍDMOST

- Strídmost v řeči a jídle.
- Ovládat své špatné nálady.
- Přemáhat přílišnou lenost.

Prodebatujte s dětmi předem obtížné situace. Např. co řeknou, budou dělat, až jim někdo nabídne cigaretu, alkohol, drogu.

6. VĚRNOST

- Přispívá k stabilitě a k partnerskému štěstí.
- Chrání od zlých následků, které působí nevěra.

Hovořte o sexu, rodičovství a manželské věrnosti. Ne úmorné přednášky, spíš příležitostné poznámky.

Povězte, že sex je přirozený, dobrý Boží dar, když je spojen s láskou a zodpovědným chováním.

Vypravujte dětem, jak vy jste prožívali svou vlastní pubertu.

Přirovnejte vztah sexu s krocením divokého koně. Naučit se ovládat, řídit.

Proč sexuální zdrženlivost? - AIDS, pohlavní choroby, početí dítěte dřív, než máte pro ně domov.

Riziko nuceného předčasného manželství s neuváženým partnerem. Porušení mravního řádu stanoveného Stvořitelem.

Jak odpovíš na požadavky: „Jestli mě máš opravdu ráda, budeš se se mnou milovat. Vždyť to tak dělají všichni.“

7. SPOLEHLIVOST

- Loajalita k rodině, zaměstnavateli, církvi.
- Důslednost - co slíbím, to udělám.
- Naučte děti rozdíl mezi falešnou a opravdovou loajalitou. Krýt lumpárny nebo jim zabránit?
- Neslibovat něco, co nemůžeš splnit.

8. RESPEKT

- Úcta k životu, k rodičům, ke starým, k přírodě, k cizímu vlastnictví.
- Respekt k víře a právům druhých.

9. LÁSKA

- Láska k přátelům, sousedům, k protivníkům.
- Rodinná láska jako úkol přede vším.

Učíme je milovat tím, že se starají o druhé.

Mít domácí zvířata je výborný způsob, jak děti učit láskyplné péči.

Do večerní modlitby patří otázka: Pomohl jsem dnes někomu?

10. NESOBECKOST A CITLIVOST

- Myslet víc na jiné a méně na sebe.
- Citlivost k potřebám ostatních.

Snažme se vychovávat děti tak, aby si toho všimly, když druzí mají problémy. Nesobeckost nepřijde sama od sebe. Každé dítě se rodí jako sobec, který zná jen sebe.

Učme děti radosti z dávání. Před vánoci chceme být „Ježíškovými pomocníky“.

Poesie je dobrý učitel citlivého vztahu ke světu kolem. Čtete si s dětmi básně, pověsti.

11. VLÍDNOST A SRDEČNOST

- Vlídlost je cennější vlastnost než tvrdost a drsnost.
- Druhým chťme spíše porozumět, než se s nimi přít.
- Laskavé chování k slabším.
- Navazovat přátelství.
- Pěstovat dobrou náladu a smysl pro humor.

V pohádkách bývají kouzelná slova, třeba „abrakadabra“, která otevírají skály a tajné poklady.

Zeptejte se dětí, jestli taková slova také znají. Naučte je, že mezi taková slova patří: prosím, děkuji,

promiň, nic se nestalo.

Vysvětlíte jim, že ošklivá a nelaskavá slova by neměla spatřit světlo světa. Jestli nemůžeš něco říct pěkně, raději neříkej nic.

12. SPRAVEDLNOST A ODPUŠTĚNÍ

- Dodržování pravidel a zákonů. Čestný přístup ke hře a k práci. Nepodvádět.

- Zákon sklizně: Každý sklídí, co zasel.

- Lítost a odpuštění.

Připomeňte svým dětem, že nám nic nedává právo, abychom mohli soudit druhé a je proto lepší naučit se druhým rozumět a odpustit jim. Vyprávějte jim biblický příběh o smítku v oku druhého: Nemůžete odstranit zrnko prachu z oka druhého, když máte ve vlastním oku břevo. Povězte jim také příběh o odpuštění hříchu - situaci, kdy Ježíš řekl pomstychtivým Izraelitům: „Hod' kamenem, kdo jsi bez viny.“

Objasněte jim, že nikdo z nás není dokonalý, a proto bychom měli chápat druhé a prominout jim jejich nedokonalost, pokud jen je to možné.

Sebevýchova sebezáporem - jak odvykat zlovykům.

Sebevýchova sebezáporem - vypadá to jako slovní hříčka, ale je v tom hluboká pravda. Tehdy je výchovný úkol rodičů splněn, když je vychovávaný schopen rozhodovat se ne podle okamžitých nálad, ale umí své chutě a nálady ovládnout a jednat podle mravních zásad.

Známe to z každodenní zkušenosti, že člověk je víc nakloněn k nepořádku než k pevnému řádu.

Sebezápor znamená zachovávat řád a dělat dobře i přesto, že je to nesnadné.

Sebezápor není a nesmí být zachmuřené, dobrovolné přidělování si nepříjemností. Je to cesta k vládě: trénování pevné vůle.

I Pán Ježíš o tom mluvil: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři se, vezmi svůj kříž každodenně na sebe a následuj mne.“ (Lk 9,23).

Naučit někoho sebevládě patří k vrcholům vychovatelského umění; cvičit se v sebezáporu je totiž nutno s chutí, s vědomím cíle. Tedy v pravdě sportovně.

Jak na to? Život sám nabízí prostředků dost. Třeba v jídle: Pro malé děti je to živelná, pudová záležitost. Nelze je cvičit v hladovění, ale v kázni: nejíst mezi časem, nejíst hltavě, nevybírat si.

Naučit se být pánem svého žaludku. - Pán Ježíš si na poušti také nevybíral. Rodiče ubližují dětem, když se ptají: „Co chceš jíst?“

Pití: Kdekdo ví, že alkohol dětem škodí. Ale přece v praxi panuje stále: malá kapička neškodí. Ale ten opilec, který se klátí po chodníku z hospody, ten také nezačal hned s celými püllitry. Měl jen to neštěstí, že jeho rodiče si mysleli: jeden hlt neškodí - a začali organizmus už v mládí na pití navykat.

Alkohol otupuje paměť dítěte, ztěžuje mu učení, podněcuje vzdor a neposlušnost. Je to potřeba?

Sebezápor v řeči: Všichni lidé znají přísloví o tom, že mlčet je zlato - ale málokdo se tím řídí.

Nezvládne toto umění, koho to rodiče už v dětství neučili: „Kdo chce být silný, učí se mlčet.“ - V

Písmu svatém stojí, že z každého zbytečného slova budeme souzeni. Mluv, jen když máš co říci. Mluv zřetelně. Děti tě budou napodobovat.

Sebezápor v práci: Jako definice práce se mi nejvíc líbí, že práce je to, co člověka nebaví. Co mě baví, je zábava. Naučit děti denním povinnostem, o kterých se nedebatuje, to je veliký dar do života.

Vždycky budeme mít dost a dost povinností, které nás nebaví, ale které přesto musíme udělat.

Snést utrpěnou křivdu. Nic tak nerozruší člověka, ať dítě nebo dospělého, jako utrpěná křivda,

nespravedlivé ublížení. A kolik lidí neumí na to po celý život správně reagovat: buď odpoví na křivdu

křivdou, stanou se také zlí a začnou také ubližovat, nebo se stáhnou do sebe a do sebelítosti a jsou z

toho komplexy a psychické poruchy. Umění hájit své dobré právo proti každému, ale nemstít se, umět

politovat, umět vidět pokřivenost, ubožáctví násilníka, to se dítě nenaučí přednáškami a řečmi, ale

příkladem tam, kde se to v rodině jako samozřejmost dělá.

Jak zvládat city - emoce

Hněv

Okamžitým nutkáním, které pociťují děti, je udeřit. Je to sice přirozené, ale chceme-li se svým okolím vycházet dobře, musí se tato reakce zvládnout. Člověk, s nímž se nějakým způsobem špatně zachází, musí být schopen říci to nahlas, přesvědčivě a včas - dříve než se jeho hněv začne měnit v zuřivost.

Hněv a zuřivost nejsou totéž. Zuřivost je nezvládnutý hněv.

Lidé by měli umět zmírnit svůj hněv tak, aby měl nějaký vliv, ale aby neškodil či neurážel. Pokud se naše dítě příliš málo zlobí, ostatní děti ho mohou považovat za slabocha a mohou ho komandovat nebo využívat. Pokud se zlobí příliš, stává se neoblíbeným, nebo dokonce postrachem. Naše děti musí najít správnou rovnováhu mezi oběma extrémny - to však vyžaduje několik let cviku a je potřeba začít odmala.

Jak dětem pomoci zacházet s hněvem:

Trvejte na tom, aby svůj hněv daly najevo, ale slovy, nikoli chováním. Mají říci nahlas, že se zlobí, a pokud je to možné, říci i proč.

Pomozte jim, aby své pocity zdůvodnily. Hledejte s nimi příčinu jejich výbuchu. Dejte jim najevo, že je chápete.

Při každé příležitosti je poučte, že hrubost a bití není přijatelný způsob, jak projevovat svůj hněv.

Každý případ agresivity dítěte řešte na místě, vyvodte z něj pro dítě negativní důsledky.

Pomozte dětem, aby řekly, co chtějí. Často začnou plakat a stěžovat si, že něco nechtějí. Potřebují vaši pomoc, aby se mohly vyjádřit pozitivně.

Buďte pro děti příkladem. Je pravděpodobné, že budou dělat spíše to, co vy DĚLÁTE, než to, co ŘÍKÁTE. Chovejte se tedy tak, jak to vyžadujete od nich. Pokud jste sami rozzlobení, s patřičným důrazem to řekněte a pusťte celou záležitost z hlavy, aby děti viděly, že hněv se může vyjádřit, a potom přejde.

Smutek

Pokud je toho na člověka moc, je dobré se vyplakat. Přísná viktoriánská éra v minulém století prosazovala názor, že člověk musí zatnout zuby a „být silný“.

Nedávno se zjistilo, že tělo při pláči uvolňuje chemické látky, které blokují bolest.

Jak dětem pomoci vyrovnat se se smutkem.

Smutek má svůj průběh, při čemž není třeba moc pomáhat. Když dítě pláče, především bychom měli uklidnit sami sebe a být s ním.

Strach

Strach je pro nás všechny velmi potřebný. Je životně důležité, aby se děti naučily zastavit a neřítit se dál do nebezpečí, nebo naopak pospíšet si ze silnice. Rovněž se děti musí naučit dávat si pozor na příliš přátelské, či jinak podivně se chovající cizí osoby.

Na druhé straně příliš velký strach je nedobrá. Vždyť děti by také měly být schopny mluvit s dospělými, dosáhnout toho, co potřebují, navazovat společenské kontakty. Děti by měly svět v zásadě považovat za bezpečné místo, pokud se dodržují určitá pravidla.

Aby se děti naučily ovládat strach, potřebují udělat především toto: ZAMYSLET SE. Používáme rozum, abychom zvážili opodstatněnost svého strachu a stanovili další postup.

S DÍTĚTEM O JEHO STRACHU MLUVTE. Vymyslete spolu plán, co je třeba udělat, aby se dítě opět cítilo bezpečně.

MÁ-LI DÍTĚ STRACH Z NĚ•EHO NEREÁLNÉHO, řekněte mu to.

Nedívejte se pod jeho postel, abyste ho přesvědčili, že tam nejsou příšery - Bůh přece žádná strašidla nestvořil!

Když se emoce vymknou z ruky

Každá pravá emoce má svůj falešný protějšek:

naučeným protějškem hněvu je vztekání,
naučeným protějškem smutku je skleslost,
naučeným protějškem strachu je plachost.

Dítě udělalo zkušenost, že tohle na lidi platí! Řvát jak na lesy, plácnout sebou na zem..... Jestli je rodiče začnou honem utěšovat, pak tyto předstírané záchvaty se stávají nástrojem panování nad dospělými.

Jak reagovat na vztekání

Žádné výkupné! Prvním krokem je: Nedáte dítěti to, co si chce vyvztekát. Možná jste to někdy v minulosti udělali (aby byl klid), ale teď už to neuděláte.

Stanovte si praktický postup. Většinou rodiče odejdou a dítě ignorují, nebo ho popadnou za límec a odvedou do jeho pokoje. Jakmile se dítě uklidní, dejte mu najevo, že hněv se takto vyjadřovat nemůže. Vykážete potomka za trest do dětského pokoje nebo ho nechte stát v koutě. Důležité je, aby vyvozené důsledky byly tak nepříjemné, že mu příště nebude stát za to podobné chování opakovat.

Nikdy nedovolte, aby se vztekání dětem vyplatilo. Budete-li postupovat správně, brzy takové divadýlko přestane.

Skleslost

Předstíraný smutek má jeden cíl: má vás přimět, abyste dokázali, že vám na dítěti záleží. Dokázat to lze tak, že jste u něj a hádáte: „Nechutnalo ti snad něco?“, „Někdo ti něco řekl?“, „Není ti dobře?“, „Ale ne, aaaach...“

Předstíraný smutek funguje jen tehdy, pokud rodiče začnou sami sebe obviňovat. Když věnujeme zvýšenou pozornost dítěti, které „smutní“, naučí se jednoduché rovnici: chceš-li, aby se ti dospělí víc věnovali, stačí tvářit se nešťastně. Ale takovíhle uvzdychaní lidé nemívají šťastný život.

Kňourání

Všimli jste si, že někteří dospělí mají skutečně příjemný hlas? A že i některé děti mají melodický hlásek, který je radost poslouchat? A všimli jste si, jak je náročné poslouchat dítě, které stále kňourá a fňuká? A mluví nosem?!

Víte, že tón našeho hlasu je prostě zvyk? A ten se netýká pouze hlasu, ale také přístupu k životu. Pláč pochází od „bezmocné“ části našeho já, která chce, aby ostatní všechno zařídili za nás. Z ukňouraných dětí, pokud se to neodnaučí, vyrostou ukňouraní dospělí. Ale kňourání a nárek se dá zastavit.

Jak toto chování vzniká. Dítě po nás něco chce, nejprve tiše, potom nahlas. Když odmítáme jeho přání splnit, začne kňourat. Poprvé je to možná náhoda, že objeví takový tón hlasu, jaký nedokážeme ignorovat. Proto mu vyhovíme, aby byl klid. Pokud se tento model opakuje, dítě se naučí na něj spoléhat, a ani se nenadějete - a máte doma ukňourané dítě.

Tak co s tím?

Řekněte jim to. Až začne dítě kňourat, podívejte se mu do očí a přímo ho požádejte: „Mluv normálně, prosím.“

Naučte je, jak mluvit správně. Přesvědčte se, zda dítě opravdu ví, jak má znít jeho hlas: Pevně a v nižší poloze. Pokud ne, naučte ho to: Sami mu předvedte, jak si to představujete.

Prosadte to. Kdykoli po vás dítě navyklým kňouravým tónem něco chce, řekněte mu „Mluv normálním hlasem“. Tento výběr slov není náhodný: dítě si musí uvědomit, že kňourání není normální - pro ně ani kohokoli jiného. Dbejte, aby dítě dostalo to, oč žádá, pouze tehdy, požádá-li o to normálně.

7. Rodičovská autorita

Náš národ patří v počtu narozených dětí mezi poslední. Mladí lidé se bojí mít víc, než jedno dítě. Mít dítě prý znamená, že žena musí zanedbávat sebe, zanedbávat manžela.

Ve skutečnosti má každá žena tři povinnosti. Seřadme je podle důležitosti: Pečovat o sebe. Pečovat o partnerský vztah. Pečovat o děti.

Když žena pečuje o sebe, udržuje snadněji i partnerský vztah s mužem. A ruku v ruce s ním je snadnější i péče o děti. Dobrá maminka není rohožka u dveří, ale šťastná a spokojená bytost, která dělá z domu domov, která dává domovu teplo a řád.

A o tom máme teď uvažovat.

Všichni víme, že bez kázně neobstojí ani kuželkářský klub a rodina bez autority že se stává zvěřincem bez krotitele.

Je ovšem kázeň dvojí: vnější, ta krotitelská, kterou se dětem jen nahání strach; ta nevychovává, jen drezíruje. Ale svaly a pádnost ruky nemohou nahradit rozum a uvažování.

Vnitřní kázeň je dobrovolná, stavěná na vzájemném respektu rodičů a dětí, na vzájemné lásce.

U nejmenších se začíná s kázní vnější. Ale hned jak to jde, podporujeme a nahrazujeme ji kázní dobrovolnou.

V pubertě dochází ke krizi kázně: staré autority se znechucují, tvoří se nové. Neznamená to, že by mládež odmítala autoritu šmahem. Chce jít za autoritou, ale za takovou, kterou vnitřně uznává.

Rodiče si zachovávají autoritu u dětí i v tomto věku, když se umějí v pravý čas změnit v rádce a přátele.

Když poskytují tolik svobody, kolik je jí podle zralosti dětí poskytnout možno. Když jsou velkorysí a nevadí se pro každou maličkost. Když se neuchylují k posměchu. Když projevují svým dětem důvěru.

Když do nich stále protivně nevtloukají rady a výstrahy s vyhrožováním špatnou budoucností. Dlouhé moralizující přednášky vzbuzují v dospívajících jen nudu, nenamáhejme se proto zbytečně.

Ernst Hemmingway kdesi napsal: „Nejsnadnější způsob, jak ztratit důvěru a úctu mladých, je dávat jim nekonečné rady:“

Z trestů je nutno v dospívání zcela vyloučit tresty tělesné a mravních používat střídme.

Povězme si ještě několik základních pravidel, která je třeba respektovat, má-li mít vychovatel autoritu u dětí.

- Nezaměňujte lásku a slabost. Dobře rozvažte, co ve vašem jednání vychází z lásky, co ze slabosti - protože slabost je opakem autority.

- Nikdy své děti neuprošujte. Uprošovat znamená, že nemáme práva na to, co chceme. Prosit dítě, aby poslouchalo, aby jedlo, je nesmysl. Prosit děti vyvolává automatickou odezvu: děti začnou samy poroučet. Někdo musí poroučet všude. Kde neporoučejí rodiče, tam poroučejí děti.

Ovšem i rodiče „prosí“ dítě, ale jen když se jedná o výchovu v slušném vyjadřování: „Prosím tě, běž mi hodit dopis do schránky.“ - „Prosím, podej mi ty noviny.!”

- Nikdy s dětmi nevyjednávajte: Jestli mi zaběhneš do obchodu pro ocet, dostaneš nanuka. Přestaň plakat, dám ti čokoládu. Když vypiješ ten lék, půjdu s tebou do kina.

To je obchod, a špatný obchod pro oba partnery. Dítě prodává a matka kupuje, zbožím je ctnost poslušnosti. Jak může prospívat dítěti pocit, že se hodí jednat správně jen za zvláštní odměnu?

- Poroučej málo, krátce, srozumitelně, důsledně. Málo: Už Komenský vyzoroval a napsal, že kde se mnoho poroučí, tam se málo poslouchá.

Krátce. Rozkaz má být vyjádřen jen několika slovy. Nemá se opakovat, nanejvýš jednou po dotazu dítěte, jinak ztratí nutkavost a působivost.

Srozumitelně. Než poručíš, promysli si, co vlastně chceš, jak to řekneš, rozvaž okolnosti, abys nemusel rozkaz odvolávat nebo měnit. Má být vždy konkrétní, ne všeobecný: Lojzíku, nejsi dost

poslušný. Budeš dělat ode dneška dobrotu! - To znamená všechno a nic, zůstane tedy při tom nic.

Důsledně: Mami, já půjdu sáňkovat. - Dnes ne, jsi nachlazený. - Ale mami, je tam pěkně! - Jsi nachlazený! - Mami, jen na chvíličku! - Nemůžeš, jsi nachlazený! - Já si vezmu šálu a bundu! - Nemůžeš. - Ale synáček zná maminku lépe než se zná ona. Stačí ještě chvílku útočit, a maminka jej sama vypravuje - jen na chvíličku!

- Dohlížej na splnění rozkazu! Někteří rodiče často poroučejí, ale za chvíli sami zapomenou co a jak poručili. Samozřejmě, že na to dítě brzy přijde a začne počítat s tím, že se na to zapomene. Když nemůžeš kontrolovat splnění rozkazu, raději vol formu doporučení nebo rady.

Čtete si tyto řádky, milí rodičové, a snad si v duchu říkáte: všechno pěkné, správné, souhlasíme, ale kde na to vzít energii, trpělivost, klid, nervy? - Málo platné, proto náleží dobrým rodičům tak veliká úcta, že jejich práce je tak namáhavá. Kdybyste si výchovu dětí zdánlivě ulehčili teď, tím hůř pro vás později. Nechcete se dožít situace matky, která pláče nad děckem: „Ten chlapec mne přivede do hrobu, jakoby to ani mé děcko nebylo.“ - Učme se raději z chyb druhých, abychom nemuseli doplácet na chyby vlastní.

V čem to vězí, že se jeden otec cítí před dítětem bezmocný, nestačí na ně, a druhý může mít z chování dítěte radost? Je příčina jen ve zvláštní povaze dětí?

Odpověď zní, že rodiče si dokázali uchovat u dětí rodičovskou autoritu. Stvořitel vybavuje děti úctou, láskou a obdivem k rodičům. Pro každé malé dítě je jeho maminka ta nejláskavější, nejhodnější mamince. Pro každé dítě je tatínek ten nejsilnější, vševědoucí a všemohoucí. U některých dětí autorita vydrží po celý život - a jinde po ní za chvíli není ani stopy.

Správný a dostatečný výchovný program je ten, podle kterého vychovával Kristus, - zákon Boží.

Ovšem chcete-li opravdu děti naučit lásce k Bohu, nepoužívejte pojmu Bůh jako strašáka. Chlapec spadne se stromu a podře si koleno: vidíš, neměls tam lézt, to tě Pán Bůh potrestal.

K pocitu jistoty, který je jednou ze základních potřeb, patří jak jistota o lásce rodičů, tak jistota o otcovské lásce Boží.

Autorita u dospívajících

Často se nám zdá, že dospívající se hlásí o svá práva velmi hlasitě, až drze.

Ale za nabubřele odvážnými slovy se často skrývají pocity méněcennosti. Dospívání je spojeno s rychlým střídáním nálad, vulgární chování střídá sentimentálnost, výbušnost, sebepřeceňování, nedostatek důvěry.

Důležité je, abychom všechny tyto jevy brali jako přirozený článek ve vývoji dítěte, abychom je zbytečně nedráždili zlehčováním všeho, co říká, oč se pokouší, abychom netrvali jen na svém, o ničem nepřipouštěli s dětmi žádnou diskusi, protože my musíme přece vědět co a jak.

Větší zkušenost máme a snad i rozum. Možná, že toho víc víme, ale přiznejme si, že věkem se člověk stává trochu strnulým, že mladý člověk je plastičtější, a že časy se mění. Kdyby se dítě postupně z naší autority neosvobozovalo, byla by to špatná životní průprava. Pro jeho budoucnost je nutné, aby se učilo o všem samostatně uvažovat.

U starších dětí dochází někdy k zcela zbytečným konfliktům v názorech na módu, zevnějšek a oblečení, na tance, hudbu, zábavu. „Otec je fajn,“ napsalo jedno děvče, „ale nerozumí parádě a proto se často chytmem.“

Také my jsme tancovali jiné tance než naši rodiče, zpívali nové písničky a jinak se šatili. Nyní je těch změn víc, jsou rychlejší a okázalejší, tak jak se život rychleji mění. Poslušnost dětí by měla přijít ke slovu jen tehdy, šlo-li by o výstřednosti, které při vší benevolenci k tomu, co se nosí, nemůžeme trpět.

Autorita rodiny

Slovo „rodina“ znamenalo v dřívějších dobách příbuzenstvo o 10 - 20 hlavách. Dnes se tím zpravidla míní rodiče, jedno - dvě děti a pes. Chybí tu prarodiče, strýcové, další děti. Chybí tu další ruce na pomoc pro rodiče, kamarádi na hraní pro děti. Mělo by ten nedostatek nahrazovat farní společenství,

ale ne všude takové živé farnosti jsou, ne vždy tam rodina najde cestu. Kde není dědeček a babička vlastní, je třeba hledat v sousedství, v okolí, hodné babičky náhradní.

Někdy rodiče natolik cítí potřebu širší rodiny pro děti, že se nerozvádějí, i když se jejich vztah rozvrátil tak, že spolu po dobrém neumějí žít. A tak děti denně slyší a vidí, jak se rodiče nesnášejí, jak jsou na sebe zlí. Ale co dobrého mají děti v takové rodině pochytit? Dítě může být šťastnější v klidu s jedním rodičem, než v manželství rozvráceném. Zůstávat spolu „kvůli dětem“ nebývá vždy pro děti to nejlepší.

Ovšem napřed je třeba vyčerpat opravdu všechny pokusy o naučení se dobrému soužití. Pokoušet se, jak trochu sladit krok, jak vytvořit chvilku pro rozhovor, klidnou chvilku jen pro vás doma, vás rodiče. Takové chvílky mohou opravdu zachránit vaše manželství.

Možná je u vás zvykem, že když vy a váš partner přijдете večer domů, odložíte odpočinek a nejprv uděláte potřebnou práci, připravíte večeři, uložíte děti atd. To může dobře fungovat, dokud jsou děti malé a jsou v sedm v posteli. Ale jak děti rostou, čekáte déle a déle, až budete moci být spolu. Mnoho párů je v nesouladu celý večer a k souznění dochází až hodně pozdě, jestli vůbec kdy.

Proto je potřeba postarat se o to, abyste spolu sladili krok. Navrhuji následující postup:

Sedněte si! Jakmile jste oba doma, sedněte si a vyhraďte si několik minut jen pro sebe.

Jezte! Vezměte si k jídlu něco malého - něco, co trochu ukonejší váš hladový žaludek a hned vám dodá energii.

Děti stranou! Pokud jsou toho schopny ve vaší přítomnosti, dobře - pokud ne, pošlete je z pokoje pryč. Však na ně dojde řada. Je to jen deset minut.

Pijte. Sklenka vína nebo piva vám s malým občerstvením rychle pomohou ztavit se celodenního napětí a dají tělu na vědomí, že nastal čas k uvolnění.

Mluvte spolu jen tehdy, když se vám chce. Dbejte na to, abyste hovořili o příjemných věcech. Úplně se vyhněte oné staré manželské hře zvané „Kdo měl horší den?“ Mluvte buď pozitivně, nebo sed'te tiše a vychutnávejte tuto společnou chvíli.

Brzy budete natolik odpočatí, že budete moci pokračovat v obvyklých povinnostech. Pak můžete v klidu připravit večeři a věnovat se dětem.

Tento každodenní rituál je velmi prostý, a přece má hluboké účinky Zachraňuje manželství. Je to tak jednoduché - jen to zkuste!

Velký vychovatel - Don Bosko - radí rodičům:

Aby člověk byl dobrý vychovatel, musí dobře vychovávat především sebe.

Musí se naučit: Odpouštět druhým každou urážku.

Sám nikdy nikoho neurazit, nezahanbit.

Ke každému být vlídný.

Jak se to naučí: Dej se vést láskou.

Trénuj svou trpělivost jako sportovec svaly.

Mluv málo o druhých a ještě méně o sobě.

Dělej sám, co jiným doporučuješ.

Zapomeň na to, cos dobrého udělal jiným, ale nikdy nezapomeň, co dobrého udělali jiní tobě.

Napomínej vždy jen mezi čtyřma očima.

Co nedokážeš svou vlastní silou, to dokážeš

silou modlitby: důvěřuj v Boha.

NEBOŤ: Dobří lidé -

- to jsou největší siláci mezi lidmi.

8. Děti se ptají

Dětské ptaní je přirozený projev touhy po vědění. Nesmíme ji umlčet, projevuje se tu vloha, která má být základem chuti k učení.

Nejdůležitější zásadou při odpovídání je: Odpovídejte jim pravdivě. Odpověď nemusí být úplná. Stačí když je přiměřená věku a chápavosti dítěte, tedy částečná, ale v principu správná. Když nevíš, doznej to a slib, že to spolu vyzkoumáte - v knize, dotazem. Nikdy to nemají být smyšlenky a nepravdy.

Naskakovala mi husí kůže, když jsem jednou byl svědkem, jak se celá rodina srdečně bavila tím že vtipný strýček dával malému Jarouškovi vyfantazírované odpovědi a malý Jaroušek na to „naletěl“ a strejdovi uvěřil. Ten Jaroušek brzy zmoudří a nebude pak své rodině věřit, ani když mu budou říkat pravdu sebedůležitější.

Děti se ptát musí, jsou-li zdravé a normální. Je to jejich způsob poznávání a sebevzdělávání.

Nejčastěji dávají rodiče vyhýbavé a nepravdivé odpovědi na dotazy z pohlavního života. Někteří z pohodlnosti - nad pravdivou odpovědí by museli přemýšlet, jak to vhodně říci. Jiní z falešného studu a pocitu, že se o takových věcech nesluší mluvit, aby se děti nezkazily a neztratily nevinnou mysl. Plete se tu nevědomost s nevinností, vždy pravdivé poučení jim pomůže uchovat čistou mysl lépe, než nevědomost. Ta dojde dřív nebo později poučení stejně, ale bývá to poučení špinavé, zlé.

Přenechávat poučení ulici je rozšířená chyba v naší výchově a je jednou z příčin dnešních nepořádků v pohlavním životě.

Druhou, stejně zlou chybou bylo nesprávné zdůrazňování, že všechno pohlavní je nečisté a hříšné.

Děti, které v těchto infantilních názorech vyrůstaly, čekala muka těžkých komplexů na počátku manželství a pokřivené představy, že milující oddanost v manželství je něco mravně méněcenného nebo dokonce špinavého.

Také se spoléhalo na jednorázové „pohlavní poučení“ před opuštěním školy. Jenže zasypat dítě naráz informacemi, které dosud byly tabu, to samo dítěti moc nepomůže.

Doba stálé výchovy v tomto směru je od 4. do 20. roku. Musí to být postupné odpovídání na otázky podle věku a chápavosti. Vždyť jde o zasvěcení do tak hlubokých životních tajemství, že co o tom vůbec víme, je jenom zlomkem tvůrčího díla Božího. Úcta k tomuto tajemství musí být ve všech našich odpovědích.

Kněz Klemens Tilmann radí:

Dotazy dětí na mateřství a zrození začínají asi od čtyř let. První odpovědi ať jsou zcela jednoduché.

Šestiletý už pochopí víc.

Malý klučina přiběhl domů: Mami, já už vím, odkud přicházejí malé děti. Matka nato: To já vím také, a kdybych byla věděla, že tě to zajímá, byla bych ti to pověděla. Tak pověz napřed, co jsi se dověděl!

Chlapec: napřed jsou děti devět dní v mamčině tělíčku a pak vylezou. - Trochu máš pravdu. Jenže to nejde tak rychle. Vždyť ani jablíčko neuroste za devět dní. Trvá to devět měsíců. - Pak maminka obrátila hovor jinam, dítěti dala koláč a to odběhlo. Mluvila přirozeně, bez utajenosti a řekla jen tolik, kolik bylo okamžitě nutno a možno.

Když se děti táží musíme dát pozor, abychom neodpovídali jen biologicky. Biologické jevy ať ustoupí do pozadí, zato má vyniknout to lidské, rodinné, mravně náboženské. To musela doplnit i matka, o níž jsme právě mluvili. V tiché, důvěrné chvílce poví, jak to Pán Bůh podivuhodně zařídil a jak matka starostlivě a s láskou pečuje o dítě. Stále se pojí přirozené a náboženské poučení.

Mnohé děti se netáží. Pak je dobře, když matka použije vhodné příležitosti a zavede sama hovor tím směrem. Je velmi důležité, aby se tak stalo ještě než dítě nastoupí do školy, aby nepřijalo z poučení kamarádů jako první dojem něco rušivého.

Co se tedy má říci malému dítěti? Především, že děti jsou od Pána Boha. Vylučme nepravdy o čápovi,

o samošce v nemocnici.

Co možno brzy poví maminka dítěti, že Pán Bůh zařídil pro takové malé děťátko kolébku pod srdcem matčiným, kde dítě roste. Dítě začne žít, „když tatínek a maminka se mají velice rádi“. Na dalším stupni: „Od tatínka přejde síla na maminku.“

Zároveň s tímto poučením vypravuje matka opět po troškách a příležitostně dítěti, jak maminka musí o dítě pečovat, že je kojí, protože malé děťátko by ještě nesneslo jinou potravu a umřelo by. Poukazuje na to, jak to Pán Bůh krásně zařídil, že děťátko se narodí v rodině, aby se o ně mohli starat tatínek a maminka.

Tyto představy pak mohou dítěti stačit do doby, kdy je třeba důkladněji vysvětlit biologické projevy pohlavní zralosti. Dobu, kdy je na čase tak učinit, nelze určit léty, ale vyspělostí. Zásadně vždy dřív, než k dozrání dojde (menstruace u dívek).

Výchova k stydlivosti. Nestydatost je v dětském věku nepotřebné odhalování těla.

Stud není u dítěte pohlavní zjev. Dítě se stydí také zpívat, říkat básničku, nahlas se volně modlit.

Protože stud je u dítěte něco jiného než u dospělého, nemluvíme v této souvislosti o hříchu.

Dospělí mají děti vést k jemné zdrženlivosti. Bez rozpaků nechejme děti se dívat na bratříčka nebo sestřičku, jak se rozvaluje na plénkách. Lépe když se naučí dítě poznávat pohlavní rozdíly jako něco samozřejmého, než když si muselo tyto poznatky získat až v rozrušenosti dospívání. Podobná nepředpojatost má vládnout při koupání dětí nebo když maminka kojí maličké.

Má-li dítě k rodičům důvěru, pokračuje rozhovor s věkem a tak se řadí poznatek k poznatku a dítě nabývá klidného a jasného postoje ke všem těmto věcem.

Hovory s dospívajícími o životě, to často nebývají otázky, ale spory.

Matka namítá: „Ještě nejsi dost starý(á), abys mohl chodit někde po nocích / abys jezdil s kamarády na čundr / aby ses tolik malovala.“ Otec říká: „Když mi bylo tolik, co je tobě, vůbec bych si nedovolil takhle s tátou mluvit!“

Vy mladí se s rodiči neshodnete na celé řadě věcí:

- Vzhled. Představa rodičů se většinou neshoduje s představou dětí o tom, co se nosí.
- Peníze. Vy si myslíte, že rodiče by vám měli dávat víc, a jim je jasné, že se musíte s penězi naučit hospodařit a vystačit s tím, co dostáváte.
- V kolik se chodí domů. Rodiče vyžadují, abyste byli doma do deseti, ale vy víte, že nejlepší zábava začíná až kolem jedenácté. Rodiče myslí na vaše bezpečí, vy myslíte na svou pověst u kamarádů.
- Domácí pravidla. Rodiče mají rádi, když je v pokoji pořádek, koupelna září čistotou a hudba hraje potichu. Vy nechápete, co vidí tak důležitého na vyluxovaném koberci a vyleštěné vaně.
- Přátelé. Rodiče si buď myslí, že s kamarády trávíte moc času, nebo že to nejsou ti praví kamarádi pro vás. Vy ale považujete kamarády za to nejdůležitější na světě a odmítáte jakékoli námítky proti nim.
- Škola. Z dobrých známek mají radost, jako by je dostali sami. Špatné známky vždycky znamenají spoustu bědování a výčitek, že dáváte přednost klukům před biologií a partě před fyzikou.

Jak komunikovat s rodiči

Názory rodičů se mohou od vašich podstatně lišit. „No a co?“ můžete namítnout. „Nemusím s nimi přece vždy souhlasit.“ Nemusíte. Důležité ale je, jak s nimi nesouhlasíte.

Pamatujte si, že rodiče vám budou chtít pomáhat a budou mít o vás starost ještě dlouho potom, co pomine skutečná potřeba, aby vás vedli. Jednou z možností, jak jim můžete projevít, že se z vás stává zodpovědný dospělý člověk, je ukázat jim, že chápete jejich pocity.

Hádky a rozčilování nás všechny jen popouzejí a kazí nám náladu. Ale když víte, jak na to, dokážete rodiče přesvědčit, aby vás aspoň vyslechli.

- Zeptejte se jich, jaké to bylo, když byli ve vašem věku. O co se oni přeli se svými rodiči? (Když

řeknou, že o nic, nevěřte jim.) Můžete říci například toto: „Smlouval jsi s babičkou, do kolika můžeš zůstat venku?“

- Nechte je, ať se k věci vyjádří. Když se zeptáte, proč něco nesmíte, a oni vám odpovědí: „Protože to říkám!“ neztrácejte klid. Řekněte: „Bojíš se, že by se mi něco mohlo stát, nebo si myslíš, že je to pro nás moc drahé?“ To je postaví do situace, kdy se budou muset zamyslet, co je k tomu vede, a budou vám muset odpovědět. Jakmile zjistíte, co jim vadí, můžete si o tom spolu rozumně promluvit.
 - Když s vámi rodiče naprosto odmítají diskutovat, může vám pomoci, když pozvete na návštěvu kamaráda, který je rodičům sympatický. Hovor pak zaveďte na sporné téma. Není jisté, že je to přesvědčí, aby změnili názor, ale určitě se před vaším kamarádem budou snažit vypadat rozumně a máte mnohem menší pravděpodobnost, že na vás vyletí.
 - Snažte se o kompromis. Když vám rodiče řeknou, že musíte být doma do půl jedenácté, ale vy byste chtěli na večírek zůstat do půlnoci, snažte se s nimi dohodnout na jedenácté hodině. Nikdo sice úplně nevyhraje, ale nikdo taky jasně neprohraje.
 - Občas se ukáže, že rodiče měli pravdu. Možná jste se opravdu zhoršili ve škole, protože jste s kamarádem hráli moc často hry na počítači a nemysleli na domácí úkoly. Nebo jdete na večírek a v rozrušení toho vypijete moc a pak je vám špatně. Rodiče z toho mohou vinit vaše kamarády, ale vy i oni si musíte připustit, že jste zklamali sami.
- Když vidíte, že jste udělali chybu, přiznejte to. Posílí to jejich důvěru ve vás.

Hovory o Bohu

- Děti se ptají konkrétně. Ne na Boží učení, ale na Boha samotného: co dělá, kdo je.
- Boha můžeme vidět v mnoha znameních.
- Vyprávějte o lidech, kteří v Boha věří.
- Ukažte dětem Ježíše - tak uvidí Boha.
- Mějte odvahu říci: tohle nevím.
- Nehrozte dětem ďáblem ani peklem.
- Strach ze smrti patří k životu.
- Modlete se s dětmi za zemřelé: oni žijí!
- Ať váš život je obrazem věřícího člověka.
- Nesnažme se dokazovat, co se dokazovat nedá.
- Ukazujte Boha jako toho, kdo činí lidi šťastnými.

9. Rodiče věrozvěsty

„Vykonáváte prorocký úřad u svých dětí?“ Tak oslovil kardinál Bengsch rodiče, když si je pozval do své katedrály k společné bohoslužbě. Vycházel přitom z prohlášení otců koncilu v dekretu o laickém apoštolátu, kde se praví, že rodiče jsou svým dětem věrozvěsty a vychovateli k víře. Zní to hezky, ale klade to na rodiče značné požadavky. Je-li těžké být prorokem ve své vlasti, tím těžší je to ve vlastní rodině.

Často si říkáme, že výchova je především příklad, že rodiče vychovávají tím, jak jednají, jak žijí. Teď se nám zdůrazňuje, že musíme dětem víru i přímo hlásat, vysvětlovat. Leckdo to dělá, ale chybně, a proto bezvýsledně.

Jedni z vědomí své odpovědnosti znervózní a upadnou do mentorování: stále ti říkám, musíš, nesmíš. Tak to zní dětem kolem uší denně. A výsledky jsou pak špatné. Dokáže to zvláště odrůstajícím dokonale znechutit náboženství a vše co s ním souvisí. Stálým omíláním lze zahubit i nejlepší věc. Překrmování náboženskými imperativy způsobí, že jich má dítě po krk a prostě je přestane poslouchat. Tedy mlčet o Bohu? To je druhý extrém, stejně špatný. Bůh má být u křesťana středem myšlení a jednání, ale to ještě neznamená, že proto má mít člověk stále v ústech jméno Boží a zbožné průpovídky.

Jiní se začnou pokoušet o domácí školičku: dvakrát týdně si sedneme, vezmeme katechismus a budeme se článek za článkem učit. A budu tě zkoušet. Výsledky nebývají zpravidla valné, zvláště nedaří-li se uživotnění, tj. ukázání krásy a moudrosti probrané pravdy a probuzení chuti podle ní jednat.

A ještě jiní rodiče dojdou k jiné nedobré zkušenosti. Zjistí, že pravdy, které mají sami zažité, nedokážou přirozeným způsobem svým dětem předat. Nevědí jak hovor začít, na co a jak navázat, aby to bylo nenásilné a účinné.

Co tedy dělat? V povolání je běžné, že si musíš doplňovat kvalifikaci; a je to neméně nutné i k tomu, aby ses stal dobrým hlasatelem víry svým dětem. Není žádná hanba, když se jdou rodiče poradit s odborníkem. Kněží obor náboženství a jeho hlásání léta studovali, a přece se jim stává, že mluví a mladí nerozumějí, jako by mluvil cizí řečí. Jsou však mezi námi kněžími specialisté - katecheté, kteří toto umění ovládají. Obrat' se na takového, požádej, aby uspořádal pro rodiče ve farnosti besedu o těchto problémech, vždyť tyto věci jsou bolavé nejen pro tebe, ale pro většinu rodičů.

Náboženský rozhovor se nejpřirozeněji rozvine, když využijeme příležitostí, které se nahodí. Cesta do kostela v neděli je takovou příležitostí k hovoru o mši svaté. Vánoce, velikonoce, celý církevní rok dává mnohotvárnou příležitost. Narození bratříčka, úmrtí v rodině, jmeniny, vše lze využít k nenucenému rozhovoru.

Malí, ti se ptají, s těmi je snadné hovor zavést. Školáci už se ptají méně, a tu mají být aktivnější rodiče a mají se ptát oni. Nejen každodenní: co bylo ve škole, ale i víš, proč vlastně jdeme do kostela: dnes je svatého N. - to má strýc jmeniny. Víš, kdo to byl svatý N.? Přijde-li dítě s kritickou poznámkou, neodbudeme je, podruhé by už nepřišlo. Je-li kritika správná, nic nezakrýváme; lidé mohou selhat a selhávají, existuje hřích, vina, zlo i v církvi. I my můžeme selhat, nedáme-li si pozor.

Mnoho nám mohou pomoci dobré knížky, když o ně dovedeme vzbudit zájem, třeba tím, že se nich o doma hovoří a probudí tím zájem dětí. Pak jim dovolíme, že si to smí také přečíst.

Být věrozvěsty svým dětem není jednoduché, ale když si to rodiče promyslí a umějí využít vhodných příležitostí, pak takové hovory patří k nejpěknějším chvilčkám rodinné pospolitosti.

Svědomí

Není pochyby o tom, že děti potřebují dozor.

Čím víc však dítě nabývá zkušeností, tím víc volnosti mu má být ponecháno.

Ono je to asi nejlíp tak, jak to dělávala naše kočka. - Koťata na dvoře dováděla zcela svobodně a máma jakoby dřímala; ale jak se některé rozběhlo daleko, nebo se objevil pes, ukázalo se, že hlídá. Takový dozor je nejlepší - tak nenápadný, že dítě má pocit samostatnosti. Dozor příliš zjevný a zdůrazňovaný působí u slabších povah deformace k nesamostatnosti. U silných povah pak vede k tomu, že když se děti na chvíli vymaní, jsou jak odvázané z řetězu.

Někdy si rodiče pomáhají tím, že dají děti pod tajný dozor jiného dítěte. Takovým jednáním se kazí jak hlídač (udavačství, škodolibost), tak hlídaný (ztráta důvěry k rodičům).

Jediná spolehlivá cesta, abychom dítě uhlídali, je tedy učit je už od mládí, aby se stále víc hlídalo samo. A jelikož vlastním hlídačem je svědomí, mohla by tato výchovná kapitola mít také nadpis: jak správně probouzet v dítěti a v mladém člověku svědomí.

Počátek probouzení svědomí, prvního rozlišování dobra a zla, kladou vychovatelé svorně do toho údobí dítěte, kdy se začne učit umění na jeho věk obrovskému - nenadělat si do gatí, ale chodit na hrnek. Spolu s tímto hygienickým uměním se dítě naučí i mnoho jiných věcí. Jestliže maminka je dost trpělivá a chápe, jak veliký výkon se na malém človíčku požaduje, že je velmi škodlivé se na ně zlobit, bít je, - že stačí v něm trpělivě povzbuzovat pocit libosti ze sucha a čistoty, - pak v něm po celý život zakoření první rozlišování mezi dobrem a zlem a probudí se chuť k dobrému. První formace svědomí je tu. Dojde-li mamince trpělivost a rozhodne se energicky, po zlém, naučit potomka vymoženostem civilizace, pak ho naučí už v tomto věku umění vzdoru a zarputilosti.

Svědomí se formuje dále: sahat na tatínkovy brejle je zlé. Tahat za mamčin řetízek nebo tetin náhrdelník - je zlé. Pít vodu ve vaničce při koupání - je zlé. Za to všechno se sklízí mamčin káravé ty ty ty! To je drezúra prvního údobí. Dobro souvisí s mamčiným úsměvem, zlo s pokáráním.

Dětský věk, i když dobro a zlo po svém rozeznává, nezná ještě pojem hříchu, vědomé rozhodnutí pro zlo. Každá maminka ví, že když se dítě chová jako malý trapič, určitě mu něco schází.

Z toho plyne, že do dětské světnice nepatří mluvit o hříchu, strašit ďáblem a pod.

Vzpomínám na zážitek malého Jirky. Přišel od babičky celý zvadlý. Za chvíli z něj vylezlo, co ho trápí: Mami, babička povídala, že hodné děti přijdou do nebe a zlé do pekla. A co bude se mnou, když já jsem někdy hodný, někdy zlý? Kolik takových nerozvážných řečí musí děti šokovat, než se naučí nebrat řeči dospělých vážně? A čím je to pak vina, když se děti takto stanou imunní vůči řečem rodičů? Dobrý vychovatel se snaží dívat nejen svými dospělými brejlema, ale i očima svého dítěte. Například dítě je schopno milovat sebe, i lásce k Bohu je lze snadno učit, ale láska k bližnímu je mu dlouho cizí od samé přirozenosti. Ani sourozence není dítěti snadné milovat nezištně - žárlí na místo v mamčině náručí i na každé lepší sousto. Má vrozenou pudovou snahu uhájit svůj malý život proti všem a vybojovat si své místo na slunci. Odtud ono přirozené sobectví. Potírej je, ale nenazývej je hříchem. Nemluvme o hříchu v tom, k čemu je třeba léta vyzrávání.

Bůh není ani soudcem, ani drábem našich dětí - je jejich Otcem a ochráncem. Takového se ho děti mají naučit znát. Pak jim víra v Boha bude oporou po celý život i ochranou před špatnými cestami.

Svědomí v dospívání

Aby se naučil správně myslet dospívající mladý člověk, musí si sám sebe vážít. Musí pociťovat, že dospělí berou vážně jeho snahu samostatně myslet.

Mnoho rodičů se dopouští té chyby, že jen stále upozorňují děti na to, co dělají špatně, že je stále jen napravují. Je třeba nejdřív je pochválit, aby snesly výtku.

To znamená, že rodiče mají být ochotni diskutovat, hovořit s dětmi o všem, s čím přijdou. Ne hned ukázat na chybu, to vede k hádání. Probírat věc především z jejich pohledu, v klidu, na způsob rozpravy přátel. Dát jim najevo, že i jejich myšlení má svou hodnotu, ale že je možné poznání ještě hlubší, lepší.

Je to bída, když rodiče mluví s dospívajícími dětmi pořád tak, jako by to byly stále jen malé děti.

Jen tehdy, když dítě vidí, že rodiče jsou ochotni s ním komunikovat jako s rozumnou bytostí, která má

svůj vlastní názor, bude k nim mít důvěru.

Rodiče mají u dětí vzbudit zájem o duchovní věci. A to není snadné. Není problém sdělit mladým lidem základní biblické skutečnosti, ale složitější je, aby pochopili, jaký význam mají různé biblické postavy a principy pro ně osobně.

Rodiče mají vyprávět o svých duchovních zkušenostech.

Když dítě dozrává, mají se s ním rodiče postupně víc a víc dělit o to, jak prožívají Boží přítomnost, jak hledají jeho vedení a pomoc, děkují mu za lásku. Je třeba sdílet vzájemné zkušenosti.

Dospívající dítě má vědět, zač se jeho rodiče modlí.

Rodiče by měli být příkladem v odpouštění. Mladý člověk se musí na příkladu naučit, jak odpouštět a jak hledat odpuštění, a to u Boha i u lidí. Toho rodiče dosáhnou především tím, že budou odpouštět sami. Když sami udělají chybu, přiznají ji, omluví se.

O výchově sexuální

se v rodinách hodně uvažuje - dnes v době tzv. sexuální revoluce zřejmě ještě více než dříve. Ve školách se pro to hledal vhodný název a přišlo se na „výchovu k rodičovství“ nebo na „výchovu k rodinnému životu“.

Co a jak dělat, abychom je připravili na období jejich rozvinuté sexuality, kdy budou samy zakládat svůj rodinný život? Jde přece o to, aby si při tom počínaly s radostí, s odvahou a ovšem i s náležitou dávkou odpovědnosti. Jak ale zachovat pravou míru v přílivu informací, které na ně útočí? Jak jim nezkazit to, co by měly prožívat jako něco pěkného, vzácného, povznášejícího?

Je jasné, že pouhé „poučení“ o věcech sexuálních na to nestačí. Nestačí na to ani sebedůkladnější instruktáž o technice antikoncepce, kterou můžeme dětem poskytnout při vstupu do věku mladistvého. Tady přichází ke slovu i výchova citová.

Velkou většinou si rodiče přejí, aby jejich dítě druhým lidem rozumělo a aby druzí lidé měli důvod přijímat je také s porozuměním a sympatií. Nemělo by být přecitlivělé, ale zdravě citlivé. Mělo by se umět smát a mít radost z radosti druhých, mělo by umět „plakat s plačícími“, ale mělo by prožívat smutek i bolest i strach, když je pro to důvod.

Tyto schopnosti, jak dnes víme, se vytvářejí, rozvíjejí prakticky od samého počátku soužití dítěte s „jeho lidmi“.

Proto: Nebojme se sexuální výchovy! Ale pamatujme, že začíná výchovou citovou.

10. Vedení dětí k modlitbě

Vést děti k modlitbě - jak se to dělá? U těch maličkých to vypadá jednoduše: - Ocenás jencina nebesích posvěce menotve... - Časem se dětičky naučí Otčenáš vyslovovat správně, ale po celý život jim nebude snadné myslet i na obsah, myšlenku těch slov. A když navíc budou v neděli přiváděny do kostela bez průpravy a přípravy - a proto se tam nudí; a když budou chodit do náboženství, kde to katechetka s dětmi na jejich úrovni moc neumí - a proto je to tam nebaví, - jak mají z dětí vyrůstat radostní křesťanci, kteří vědí, že modlitba je něco krásnějšího, než jen odříkávání slov.

Ale hned od mala veďme děti, aby dokázaly nebeskému Otci poděkovat, poprosit ho svými slovy. Zprvu budou tyto modlitbičky formovat rodiče a dítě dodá jen Amen. Později mu napovíme, aby se umělo vyjádřit samo.

Ale neznamená to, že by se měly vyloučit naučené modlitby vůbec. Patří to k modlitbě společné. Od puberty by rodiče už neměli viditelně kontrolovat děti, jestli se modlí. Spíš by děti měly vidět na rodičích, jak se oni umí modlit a co pro ně modlitba znamená.

Modlíte se rádi?

A tak se ptám vás, rodičů, na vaši modlitbu: Jak rádi se vy modlíte? Jak se umíte modlit? Že modlitba je rozhovor s Bohem, to jistě víte. Ale jaký rozhovor, když Pán neodpovídá lidským hlasem, neodpovídá hned. Umíme se zcela konkrétně postavit před Otce, před Pána Ježíše, před jeho Matku? Toho, s kým mluvím, vidět živě ve vztahu k sobě?

Když nějak takhle na začátku modlitby zauvažuješ, pak už Bůh, ke kterému mluvíš, není vzdálený, abstraktní pojem, ale živý Pán, tvůj dobrý Otec, tvůj blízký a milý velký Bratr Ježíš.

Nikdy si nepřipusť myšlenku, že modlitba je nějak naše povinnost vůči Bohu. Bůh naše modlitby nepotřebuje, ale náš život potřebuje modlitbu. V modlitbě se pokoušíme poznat Boží vůli a podle ní uspořádat svůj život. Budeš-li se dobře modlit, po čase poznáš, jak modlitba mění tvůj charakter k lepšímu, jak se tvůj život zaměřuje správným směrem, jak nám Duch svatý přichází na pomoc v naší slabosti.

Ranní modlitba

Nejdůležitější pro tvorbu dobré povahy a pro správnou životní orientaci je tvá ranní a večerní modlitba.

Začíná hned při probuzení radostnou myšlenkou: „Můj Pane, žiji, - děkuji ti za to! Dáváš mi nádherný dar - tento den - děkuji ti, beru.“

Pak vstáváš a vstupuješ radostně do Božích služeb: „Co dnes budu dělat? Na co se těším? Co bude asi obtížné?“ Prosím o pozorný pohled, o vedení jeho Duchem, abych tento den dobře zvládl, nikomu neublížil, naplnil jej dobrem, prožil ho jako křesťan. Vyjde-li také chvílka na Otčenáš, mešní Gloria - Sláva, pozdrav Matce Boží, tvému patronu, světcí dne, - pak tím líp. Ale vlastní jádro ranní modlitby je v tom směřování mysli podle kompasu lásky: směr dobro!

Bez takového „ozvučení“ dne ranní modlitbou je den jako němý - jako když na obrazovce jde jen obraz bez zvuku. Ranní modlitbou se ti svět zapojí na Boží lásku, není už cizí, studený.

Večerní modlitba

Druhá chvíle osobního kontaktu na Boha je doba podvečerní. Ne až večer, to sedíš u televizoru nebo jsi ospalý a nic pořádného už nesvedeš. Podvečer, to je chvíle, kdy denní shon končí, napětí se uvolňuje.

Spoj to třeba se svlékáním. Večer by se už klidná chvílka měla najít, to už nemáš tak pilno, jako zrána.

Výchozí myšlenkou večerní modlitby je: „Pane, končím tento den, odkládám ho jako tyto šaty. Jak jsem se ti dnes líbil? Chci se teď vidět, jak mě ty vidíš. Jak jsem si to ráno plánoval - a jak to

dopadlo?“ - Za to, co jsi nezvládl, co bylo špatné, popros za odpuštění! Pověz si, zda a jak je to třeba napravit a jak to uděláš příště v podobné situaci. A dál už na to nemysli. Zmetky patří do šrotu, ne do života. Tvá mysl ať je volná pro vymýšlení hezkých plánů na zítřek.

Pro astronauty, kteří krouží daleko ve vesmíru, je životně důležité, aby neztratili spojení s inženýry, s domovským kosmodromem. Odtud jsou dálkově řízeni, ani o tom v té chvíli třeba nevědí. Odtud je střežena a korigována jejich cesta. Kdyby ztratili spojení se zemí, byli by v dálkách bezmocní. Pro každého z nás je stejně životně důležité neztratit spojení se svým Stvořitelem, s konečným Cílem, věčným domovem.

Jen, když se my sami denně snažíme takto modlit, mají naše děti šanci se to od nás učit.

Osobní modlitba

Měli bychom si znovu ještě připomenout krásu společné modlitby doma, v rodině, kdy se všichni na chvíli sejdou, ztiší pod křížem, kolem zapálené svíce, a společně děkují za vše dobré a prosí za bližní v nouzi.

Ale zle bychom dětem posloužili, kdyby doma poznaly jen modlitbu společnou. Za chvíli odejdou z domu, a co pak?

Děti se mají od nás dovědět, že naší modlitbou musí být nejenom to, co říkáme Bohu, ale i to, co říkáme sousedu, co děláme v práci i doma.

Takovou modlitbu životem je možno prohlubovat po celý život. Může to dělat každý jinak, každý po svém.

Jsou celé knížky o různých druzích modlitby. Ale nedělejte z toho žádnou vědu. Mluvte k Bohu tak, jak je nám přirozené. Neexistuje žádný „nejlepší, nejdokonalejší“ způsob modlitby. Mluv tak, jak umíš. A nezapomínej, že Pán Ježíš výslovně varoval, abychom si nemysleli, že mnoho slov dělá lepší modlitbu: „Náš Otec ví, co potřebujete, nebuďte upovídání jako pohané“, řekl.

Vždyť modlitba není k tomu, aby vynutila nějaký Boží zásah, aby zapůsobila na Boha. Modlitba má zapůsobit na nás, v nás má vytvořit předpoklad pro poznání a přijetí Boží vůle.

Jenže my sice v modlitbě říkáme: „buď vůle tvá“, ale jde nám při tom o vůli naši. Proto se nestáváme lidmi odevzdanými do vůle Boží, klid'asy. Jsme nevrlí, že se dost rychle neděje vůle naše.

Na základě falešného obrazu o Bohu (Bůh miluje dobré a trestá zlé) mnozí lidé nejsou schopni modlit se právě ve chvílích, kdy to nejvíce potřebují: ve vině a v nouzi. Neodvažují se modlit, protože se domnívají, že jsou u Boha stejně v nemilosti. Z toho je zřejmé, jak důležité je, aby děti věděly, že Bůh je nikdy neopustí, a jak osudové následky může mít to, když se dětem Bohem hrozí.

Znovu si připomeňme, že děti mají s naší pomocí udělat zkušenost, že modlitba není jen chvíle „modlení“. Modlit se, to jest hovořit s Bohem, mohu kdykoliv a kdekoliv, ať dělám cokoliv. Svátá Terezie z Avily napsala: „Také mezi kuchyňskými hrnci hovořím s Bohem.“

A svatý František Saleský zase ví, jak se pozná, jestli naše modlitba byla setkáním s Otcem: „Jestli po skončení modlitby máš smutnou tvář, pak tvá modlitba nebyla modlitbou.“

11. Svátostná výchova

Patří to do výchovných kapitol pro rodiče? Není to už specializovaná část náboženské výchovy, která přísluší odborně školeným kněžím a katechetům? Nejsi sám, máš-li takový názor. Soudí tak mnozí rodiče a je to jedna z příčin, proč četná svatá přijímání dětí nepřinášejí ovoce, proč náboženský život dětí namnoze ustává s vyučováním náboženství.

Jindy rodiče upadají, jak to varovně napsal kardinál Tomášek ve své Pedagogice, do jakéhosi náboženského kvietismu a vedou děti k co nejranějšímu a nejčasnějšímu přijímání s pocitem, že pak mohou polevit ve svém vlastním vychovatelském úsilí. Množství svatých přijímání bude působit za ně.

Začněme tedy s eucharistií první svátostí, kterou děti vědomě přijímají.

Všichni rodiče, kteří to berou s náboženskou výchovou vážně, stojí před otázkou: vést děti k přijímání už před školou, od pěti - šesti let?

Zdá se, že je to jednoduché. Proč ne, když dítě se toho samo domáhá.

Musíme však dobře rozeznat, jaké důvody jsou v popředí jeho domáhání. Nejčastěji to je tak, že prostě chce dělat to, co dospělí. To je přirozené. Nehleďte tedy v prvním přání dítěte hned náboženský projev.

Vyprávění rodičů zájem prohloubí: nejde o obyčejný chléb, je v „něm“ Pán Ježíš.

Na to navází rodiče požadavky: Dobrá, smíš, ale jen když budeš moc hodný. Pán Ježíš nepřichází rád ke zlým dětem. - Dítě musí tedy být hodné, aby si zasloužilo Ježíška. Nesmí odmlouvat, nesmí lhát, nesmí zlobit. A zde jsme u první chyby. Klademe příliš tvrdé podmínky, jejichž splnění není vlastně vůbec v moci normálního zdravého dítěte. Neznamena to neklást vůbec žádné požadavky, ale ne absolutní. Stačí probouzet a povzbuzovat snahu být hodný a líbit se Pánu Ježíši.

Druhá chyba, které je nutno se chránit, bývá, že malujeme dítěti setkání s Ježíšem příliš nadšeně. - Vystupňujeme jeho očekávání - jak bude šťastné, jakou bude mít radost, jak to bude nejkrásnější den jeho života. Jenže nadpřirozené je neviditelné a neochutnatelné a dítě nezná abstrakce. Bude ve svých očekáváním zklamáno. Vždyť bezprostřední setkání s Bohem je v tomto životě nemožné, to jsou představy ze života budoucího.

Třetí potíže. Svaté přijímání je u dětí obvykle spojeno s účastí na mši. A každý pedagog vám poví, že dítě lze upoutat i u nejzajímavější hry nebo činnosti nejdéle na patnáct minut! Co si má dítě celou hodinu počít při dění pro ně zcela nesrozumitelném? Dokážeš je snad přimět, aby to slušně přestálo, ale jeho zbožnosti pro celý život tím žádnou službu neprokážeš. Jaký div, že takové děti se za pár let začnou energicky bránit kostelu, který zklamal jejich očekávání, kde je vše tak nudné. „Je tam stále stejný program, to v kině je to lepší.“ Nebereme proto děti na mše bez konce. Radme se o tom s farním knězem a hledejme společně vhodná řešení.

Čtvrtá potíže nastává tam, kde si dítě uvědomuje, že smí něco, co jiné děti mohou až později. Je tedy zřejmě hodnější, svatější. Dělá jim to pochopitelně dobře, ale může to být zlé pro růst jejich charakteru. Buďme si vědomi tohoto nebezpečí.

Působení milosti není mechanické, jako by mnoho svatých přijímání působilo mnoho milostí, méně svatých přijímání málo milostí. - Je nutno dbát i na kvalitní stránku; nejen na počet, nejen na věk, ale i na prostředí a životní postoj dítěte. Povedeme-li děti brzo ke stolu Páně, pak jen s vědomím, že si to žádá naši pozornou spolupráci a střežení správného vývoje dítěte.

Při vysvětlování nebudeme příliš dokazovat Ježíšovu přítomnost ve svátosti. Stačí upozornění, že tomu tak je. Při vysvětlování mše svaté začínáme od pojmu společné hostiny. K pochopení obětního daru dozraje dítě později.

K plodnému přijetí svátosti pokání je třeba větší duševní zralosti, než k svatému přijímání. Ponejprv

vychovejme děti k umění litovat, umínit si polepšení, snažit se chybu podle možnosti napravit. Pokání jako svátost je otázkou nejen věku, ale celkové duševní zralosti dítěte.

Při přípravě ke svátostem má rodina probouzet porozumění pro svaté věci. Ovšem svátostné praxi se daří nejlépe ne tak teoretizováním, ale vlastním prožíváním a konáním.

Co s těmi, které nechtějí chodit ke svátostem, jak chodívaly? Každý kněz se s tím setkává, když ho maminky žádají: „Otče, pošlu k vám našeho Jeníka. Tak rád chodíval ke svaté zpovědi, a teď nemá čas. A když ho posílám, je vzdorovitý a není s ním řeč. Musíte ho přivést k rozumu, pořádně jej pokárejte.“

Jenže tohle se nespraví žádným káráním, ani rozhovorem s knězem z příkazu maminky. Jestli ten Jeník nezakotví mezi farní mládeží, v dobré partě věřících lidí, sám se bude obtížně prokousávat k dospělému vztahu k náboženské praxi. Sebeenergičtější rodičovské přidržování tu už samo mnoho nepořídí.

Nejlepší pomocí jsou dobří starší kamarádi z farní mládeže. A pomáhat knězi, aby ve farnosti tyto skupiny byly, je nejlepší formou péče o vlastní děti ve věku dospívání.

Jak mohou rodiče pomáhat dětem v duchovním růstu doma?

Především ve spoluslavení církevního roku doma v rodině.

V adventu chodit na roráty mohou málokde, ale provonět byt adventním věncem, večerní chvilkou u něj s rorátními zpěvy s trochou duchovní četby, s přípravou dárků, to je možné opravdu všude. Stejně tak slavnosti vánoční, doba postní a velikonoční - a celoroční slavení neděle jako opravdového svátečního svátku, to vše je možné prožívat s dětmi v každé rodině.

Podobně i mimořádné události v širší rodině, křest, první svaté přijímání, biřmování, zasnoubení, svatba, úmrtí a pohřeb, to vše jsou příležitosti k nenásilnému rozhovoru o duchovní stránce události, aby nezůstalo jen u věcí vnějších.

Záleží ponejvíc na rodičích, jestli děti s ukončením základní školy neskončí s měsíční zpovědí - svátostí smíření. Jestli si najdou dobrého zpovědníka, duchovního vůdce, který je pravidelně povede při jejich charakterovém dozrávání do té podoby a krásy, ke které je Pán povolal.

Je to zlé, když děti ztratí vedení zkušeného kněze zpovědníka právě v době dospívání kdy se formuje konečná podoba charakteru. Jak mohou rodiče zabránit, aby se tak nestalo? Ne mentorováním, hubováním, poroučením, ale osobním příkladem.

Podobně se v určité etapě dospívání probudí nechuť chodit do kostela. - „Nudím se tam, nedokážu se soustředit na všechna ta slova,“ - stýskají si. Lépe, než všelijaké pokřikování: „musíš nebo uvidíš“ je hovořit při vhodné klidné chvíli o tom, že se nám v mládí vedlo také tak, a jak jsme to překonali.

Tatínek vypravuje, jak mu s tím kněz pomohl:

„Začni třeba tím, že si dvě části mše svaté, bohoslužbu Slova a Hostinu, rozdělíš: nejprv chci slyšet Slovo, pak mluvím já. V první části mše svaté se tedy snažím zaslechnout ve čteních, v kázání, co se tu říká k mému uplynulému týdnu. Jak můj život, mé chování, odpovídá hlasu Božímu, co tu slyším. Každý večer si zpytuji svědomí za uplynulý den, v neděli hovořím v první části mše o uplynulém týdnu. A při svaté zpovědi o uplynulém měsíci, o době od posledního účtování.“

Pak následuje druhá, krásná část mše svaté: společná hostina s Pánem Ježíšem, po jeho boku. Máme právo se k němu hrnout: vždyť pozval hříšníky - a to já jsem. Budu s ním tedy hovořit o týdnu, co mám před sebou, o celém životě. Mohu prosit s velkou důvěrou v jeho Ducha, abych zvládl vše, co přijde, abych nic nepokazil.

Také k hovoru o křtu se najde příležitost, když se na to myslí, třeba při křtu v rodině:

„Když tys byl křtěn, dostals od kněze potvrzení, že jsi křesťan a s ním Velkou chartu práv, která máš jako křesťan po celém světě. Tenkrát sis ji sám přečíst neuměl, ale teď je už nejvyšší čas, abys ji znal a mohl ji používat.“

Stojí tam:

V chrámu svatého v
POKŘTĚN dne.....

Byls znovu zrozen z vody a Ducha svatého k životu, který tělesnou smrtí nepomíjí. Byls přijat mezi Boží lid jako právoplatný člen Kristovy církve.

Máš právo na křestní výuku při přípravě na první svaté přijímání.

Máš právo přinášet spolu s knězem obět' mše svaté a přijímat Tělo a Krev Páně v kterémkoli katolickém kostele po celém světě.

Máš právo přijmout Ducha svatého ve svátosti biřmování a šířit všude Kristovo království lásky.

Máš právo dosáhnout ve svátosti pokání smíru s Bohem a odpuštění, když v boji s pokušením klesneš do hříchů.

Máš právo účastnit se budování království Božího ve stavu manželském nebo kněžském a přijmout svátostné posvěcení ke stavu, pro který se rozhodneš.

Máš právo na všechna požehnání církve. Máš podíl na každé oběti mše svaté, ať se slaví kdekoliv, na každé modlitbě, na každém dobrém skutku všech křesťanů kdekoliv na světě. Tvé bratrství se všemi pokřtěnými přesahuje hranice země a jde až mezi mrtvé do království slávy nebes.

V těžké nemoci každý kněz kdekoli na světě poslechne tvé zavolání, aby ti udělil ve svátosti nemocných sílu a požehnání ke zdraví těla nebo posilu na cestu k věčnému životu.

Až tě Pán zavolá k sobě, doprovodí tě církev přímluvnou modlitbou před Boží tvář a uloží v úctě tvé tělo. V modlitbách církve budeš stále vzpomínán, i když už dávno vymizíš z paměti lidí.

Jsi povolán k slávě zmrtvýchvstání a k radosti a štěstí v Bohu.

Dej Bůh, abys nikdy nezapomněl na výsady, které ti udělil tento křestní den, a podle toho i žil.

Není to veliká síla do života, když mladý člověk v pravý čas pozná svá křesťanská práva, a chce se chutě snažit podle nich žít?

A pak je tu, právě na prahu zralosti, další veliký dar církve, svátost dospělosti, daru Ducha. Kdo jiný, než rodiče, mohou v té době vzbudit ve svých dětech touhu, dozrát v opravdu dospělého člověka.

Nezůstat po celý život dětinský, nezralý. Jistě se podobní lidé kolem nás vyskytují. Když se vám na prahu přípravy na biřmování podaří vzbudit touhu po této zralosti, mladí budou chodit na přípravu rádi.

O kráse svátosti manželství se vaše děti také nedovědí bez vaší pomoci. Dejte jim třeba přečíst, co vám váš kněz nechal při vaší svatbě otisknou do vašeho potvrzení o sňatku:

CO JE TO MANŽELSKÁ LÁSKA?

Potkáváš četné manželské dvojice, jak se vedou za ruce, neboť spojit se těly je snadné.

Méně potkáváš takových, že jsou spojeni srdcem, neboť milovat s něžností není tak snadné.

Jen málo potkáš takových, že jsou úzce spojeni tím, co je v nich nejhlubší: jen málokterí jsou oddáni dušemi.

Oddat se dušemi znamená spojit se tak, aby všechny vaše myšlenky, city, plány, sny, radosti i zklamání, celý váš vnitřní svět se vyvíjel v oboustranné důvěře.

Oddat se dušemi znamená vzájemně v sobě vytvořit tutéž vůli přijmout a milovat se.

Oddat se dušemi znamená předstoupit spolu před Boha jako dvě ruce spojené k modlitbě.

Chceš-li milovat, musíš být ochoten se proměnit, neboť láskou se otvíráte vzájemně k novému způsobu cítění, jednání, porozumění.

Denním darem lásky se vzájemně „oplodňujete“ - nejen v rovině tělesné, ale na všech rovinách; souhlasíte, abyste se zrodili znovu. A proto pravá láska je nerozlučná.

Milovat se manželsky znamená přijímat jeden druhého a spojit se jeden s druhým na třech rovinách bytosti: tělesné, citové a duchovní.

Oddáváš-li se jen tělem, brzo je prohlédneš a budeš si přát jiné.

Oddáváš-li se jen citem, brzo jej vyčerpáš a bude tě přitahovat jiný.

Oddáváš-li se duší, pak bude tvá láska věčná. Neboť nekonečno, které oba přesahuje, umožní muži i ženě, aby svou lásku zvěčnili.

Žijete-li své manželství jako svátost, stanete se jeden druhému nevysychajícím pramenem, neboť si budete vzájemně dávat BOHA - LÁSKU. (M. Quoist)

Také k tomu, čemu se říká „poslední věci člověka,“ k svátosti nemocných a křesťanskému pohřbu, mohou vaše děti najít nenásilný vztah s vaší pomocí.

Už první dětské otázky - kde je nebe? dávají příležitost k správnému ptaní a k správnému pochopení. Na některé věci se prostě nemůžeme ptát, kde jsou, - např., kde je tón? Nemůžu na něj ukázat prstem, a přece je všude kolem zdroje, který ho vydává. Nebe je tam, kde je Bůh. A Bůh je všude, hlavně tam, kde se lidé mají rádi a jsou na sebe hodní.

Přijít do nebe, to si představuji jako něco moc krásného: Setkám se s Bohem - Láskou. Už tam nebude nikdo, kdo by mne mohl trápit, ubližovat mi - a já také už nebudu moci nikomu ublížit, nikoho zarmoutit. Máme se na co těšit. Jsou to největší chudáci, ti lidé, co neumějí uvěřit v Boha - Lásku. A musíme se snažit jim v jejich bloudění pomoci najít cestu.

A pak tu zbývá ještě svátost kněžství. Ta je pro ty, co chtějí vykonávat povolání lidem nejpotřebnější, kdo se chtějí stát hodináři lidské mysli, aby šla a dobře šla a správným směrem, šla směrem k Dobru, kterému jsme zvyklí říkat Bůh.

Jestli se Boží volání dotkne duše dětí, touha chlapce po kněžství a dívky po řeholi, neměli by jim v tom rodiče bránit. Měli by jim pomoci zahlédnout obtížnost i velikost této služby lidstvu.

Nezapomenu, co mi řekla má maminka, když jsem jí před maturitou pověděl: „Nejmíň lidí se věnuje povolání kněze, přesto, že právě tuto službu lidé nejvíc potřebují. Myslím, že bych měl být knězem.“ Maminka mi řekla: „Máš pravdu, že je to povolání nejkrásnější a nejpotřebnější. Ale musíš, abys toho někdy nelitoval, dobře zvážit i to, že je to povolání snad nejnáročnější.“

Když se staneš advokátem, byť jen trochu slušným, který neodírá lidi, budou o tobě říkat, že jsi zlatý člověk. Když se staneš lékařem, a budeš jen trochu hodný na lidi, budou ti říkat doktor-lidumil. Ale když se staneš knězem, kdybys srdce na dlani nosil, budou stále takoví, kteří tě budou podezírat z kdejaké špatnosti a neřesti. S tím musí počítat každý, kdo si zvolí tuto službu. Uvaž to dobře, než se rozhodneš.“

Po půlstoletí této kněžské služby, co už mám za sebou, vím, že maminka se nemýlila. Ale vím také, že jsem toho svého rozhodnutí nikdy nelitoval. Sloužit pod takovým Pánem, jako je náš Pán Ježíš, to stojí za všechno.

Ta moje maminka byla prostá, neštudovaná, venkovská žena. Kéž by všichni rodiče uměli svým dětem tak moudře radit.

12. Puberta

Marku Twainovi si stěžoval sedmnáctiletý mládenec: „Já si s mým otcem už vůbec nerozumím. Denně se hádáme. Je tak zaostalý ve svých názorech, nemá smysl pro nic moderního. Co s ním mám dělat? Budu asi musít utéct z domu.“

Twain odpověděl: „Příteli, moc dobře vám rozumím. Když mně bylo sedmnáct, byl můj otec právě tak nevzdělaný. Také to s ním nebylo k vydržení. Ale mějte s těmi starými lidmi trpělivost. Oni se přece jen pomaličku polepšují. - Po deseti letech, když mně bylo sedmadvacet, už se otec naučil tolik, že s ním byla docela rozumná řeč. A co vám mám povídat dál? - Teď, když je mi sedmatřicet - věřte nebo nevěřte - teď když si s něčím nevím rady, jdu se poradit se starým otcem. Ti staří se doopravdy časem mění k lepšímu.“

Jo, tohle známe všichni. Puberta je, když dětem začínají potíže s rodiči.

Vše jim připadá zastaralé; rodiče, vychovatel, pan farář - i Pán Bůh. Z hodného děcka se může najednou stát drzý, líný, náladový tvor, který chce mít vždy a ve všem pravdu. A když mu to okolí neuzná, lituje se, že mu nikdo nerozumí, že ho nikdo nemá rád. Je to mladý stromek otrásaný jarními větry a bouřemi. Neví co chce. Nesnáší rodiče, ale nikdy je tak nepotřeboval jako teď, nemá-li se dostat na špatné cesty.

Co tedy mají rodiče dělat? Především si vzpomenout, jak bylo jim, když byli sami mladiství. Ať si na to vezmou zvětšovací lupu - už jsme si řekli, že to nyní probíhá bouřlivěji. Ať své děti nezaženou zbytečnou tvrdostí, nedostatkem porozumění.

Teď je musí vést pevně, ale ne poručnicky; jako starší kamarádi, přátelsky, musí být připraveni nejen mluvit, ale především trpělivě naslouchat, i trpělivě mlčet. Nehrát si na vševědoucí a dokonalé, umět mluvit i o svých zápasech, potížích a hledání v mládí i v dospělosti, jednat a mluvit jako dospělý s dospělým, neholedbat se svou převahou, větším věděním, životními zkušenostmi. Mladí za to nemohou, že jsou mladí a trpí tím tak dost. Nemohou za to, že už to není svět našeho mládí, naše staré „zlaté časy“ a že dnešní svět, jejich mládí, se nám méně zamlouvá. Pro tento rozpor generací musí mít porozumění oba tábory. Nepřiostrujme rozdíly výroky, jako: vy mladí teď nejste k ničemu, Mladí nejsou horší než dřív, jsou však ohroženi, a ohrožení nevychází ani tak z nich, jako z dospělých. A to není jejich vina.

Umět být k pomoci mladým v tomto věku, aby prošli beze škody ke zralosti, naučili se panovat sami sobě, patří k nejušlechtlejším výkonům vyžralosti a sebevlády.

Že to tak nebývá všude, svědčí stesky dětí: „Já vím, že náš otec umí být laskavý a něžný. Chová se tak k našemu psovi.“

Zařaďme si do naší čítanky pro rodiče i pár myšlenek z knížky M. Artlové: „Jak přežít dospívání svých dětí“:

„Rodičovství je náročné a důležité svolání. Není však žádný důvod, proč by nemohlo být zároveň být i povoláním radostným.

Nemáme se znechutit neproveditelnými představami, jako je toto:

Rodiče jsou povinni vychovat z dítěte šťastného a užitečného člověka.

Tohle není pravda, to rodiče nemohou. Rodiče mohou a mají vytvořit prostředí, kde by děti mohly zdárně růst. Ale nemohou zajistit, aby jejich děti měly vždy správné nápady, správné přátele. Přesto většina dětí nakonec do dospělosti zdárně dospěje.

Jiná falešná představa tvrdí, že

Nejlepší způsob výchovy dětí je zabránit, aby získaly nesprávné návyky.

Chtěli by to tak samozřejmě všichni rodiče. Ale stejně dobré výchovné metody nezabírají u všech dětí stejně. Proto se povzneste nad to, co změnit nemůžete. Změnit můžete vždy aspoň jedno: sebe. Sebe

sama.

Jak se měnit a změnit: Myslete. Mluvte. Vyjednávajte.

MYSLETE na to, že máte sklon nejednat vždy stejně důsledně. Podle rozpoložení, nálady, jste jednou trpěliví, tolerantní, jindy naopak.

Proto si to uvědomte, než na své děti zareagujete.

MLUVTE:

- Za sebe. Ne My, ale Já to tak vidím.

- Mluvte přímo, v první osobě, jasně. Když druzí musí tvé myšlenky hádat, snadněji dojde k nedorozumění, než k vyjasnění problému. Mluvte kladně.. Raději řekni, co a jak chceš, než co nechceš. Např. „Prosím tě, uklid' si svůj pokoj“ je lepší, než: „Ráda bych, abys svůj pokoj nenechával v tomto nepořádku.“

- Vyhýbejte se otázkám typu „proč“? Působí to zbytečně agresivně. Například místo: „proč jsi to udělala!“ - je lepší otázka: „co tě k tomu vedlo?“

- Řeč těla si také hlídejte. Tvé tváření, postoj, pohyb ruky, může působit hůř, než slovo.

VYJEDNÁVEJTE:

Je třeba přijmout skutečnost, že nikdo nemůže mít vždycky všechno podle svého.

- Neodkládejte řešení, aby nenarůstala hořkost a zlost, která může končit výbuchem, který jen ničí.

- Předložte jasně, v čem je problém, co se vám nelíbí. Držte se faktů.

- Žádejte jen to, co je teď proveditelné.

Úspěšné vyjednávání vede k dohodě. Je důležité, aby bylo jasné, na čem jste se dohodli, a aby obě strany chápaly dohodu stejně. Úspěšné soužití předpokládá oboustrannou znalost svých práv.

A také tohle je důležité, aby se váš vztah k dětem dobře rozvíjel: nezapomeňte na sebe. Hled'te žít spokojeně. Neužírejte se nad tím, co nemůžete zvládnout, co je nad vaše síly. Dopřejte si pochvalu za poctivou práci, odměňte se za kus dřiny.

Když zjistíte, že dítě bere drogy

Není vždy snadné to zaregistrovat, protože mnohé symptomy používání narkotik se podobají normálním průvodním jevům dospívání.

Jsou to:

- náhlé změny nálad. Od spokojenosti k naštvání, od čipernosti k netečnosti;

- neobvyklé reakce: podrážděnost, agresivita či upovídání;

- ztráta chuti k jídlu;

- nezájem o věci, které doposud byly důležité, například o přátele, školu, koníčky, sport;

- lhaní, nebo tajnůstkářské chování;

- neobvyklé skvrny či znamínka na těle dítěte;

- zmizení peněz či cenností z domova;

- injekční stříkačky.

Postup rodičů

- Mnohé děti dovedou říct „Ne“, když jim někdo nabízí drogy, pro jiné je to obtížnější. Dětem hodně pomůže, když je naučíte odmítat.

- Máte-li podezření, že dítě bere drogy, je třeba mluvit s ním opatrně. Pokud zjistíte, že skutečně drogy bere, nepochybně vás to zraní, rozzlobí a budete mít strach, avšak pokuste se tyto pocity potlačit, aby neovlivňovaly vaši reakci. Obžalobou plnou hořkosti ničeho nedosáhnete. Pohovořte o tom s lékařem či učitelem dítěte, zjistěte jaké drogy používá, jak často a proč. Pokuste se zůstat v klidu a uvažovat co nejrationálněji, protože dítě jinak nebude ochotno o tom s vámi otevřeně hovořit.

- Vyjde-li najevo, že dítě je dosud ve stadiu „experimentování“, zdůrazněte, jak dítě máte rádi a jak vám na něm záleží, aby nemělo potřebu vzpoury.

- Pokud ale zjistíte, že dítě používá drogy pravidelně, vyhledejte odbornou pomoc. Těžko byste to

dokázali vyřešit sami.

Alkoholismus

Alkohol zřejmě dospělým nedělá tak těžkou hlavu jako tvrdé drogy nebo chemikálie, a přece důsledky mohou být stejně škodlivé.

Postup rodičů

- Organizace AA (Anonymní alkoholici) sestavila pro dospívající jednoduchý dotazník nazvaný „Jak poznám, že se pití alkoholu stává problémem“. Otázky jsou konkrétní a ukazují na hlavní příznaky potíží.

1. Piješ proto, že máš nějaký problém?
2. Piješ, když se naštváš na druhé lidi, přátele nebo rodiče?
3. Piješ raději sám než ve společnosti?
4. Vyhýbáš se otevřenému a upřímnému rozhovoru o svém pití s druhými?
5. Stává se ti, že se opiješ, i když jsi to neměl v úmyslu?
6. Myslíš si, že jsi dost velký (velká) na to, abys svou dávku alkoholu snesl(a)?

Pokud jste se ocitli v podobné situaci pamatujte si:

- Nejste sami. Ať už se vaše dospívající dítě dostalo do jakýchkoli nesnází, vězte, že existují lidé, kteří vám mohou pomoci. Pro většinu problémů existují poradny nebo organizace, které vám poskytnou radu a pomoc.

- Zvládnete to. Možná máte pocit, že nedokážete unést břemeno které je na vás naloženo, ale určitě to zvládnete. Udržte si i v těch nejtěžších okamžicích své sebevědomí.

- Není důvod k pocitům viny. Pocit viny, ta příšerná směs strachu, sebeobviňování a výčitek, trápí mnohé rodiče, jejichž děti se dostaly do problémů. Možná si nyní uvědomujete, že jste něco mohli udělat jinak, ale než abyste se utápěli v pocitech viny, raději si promluvte s dítětem, aby vědělo o vašich obavách a znalo pravidla, jimiž chcete, aby se řídilo. To je vaše zodpovědnost. Nejste zodpovědni za rozhodnutí svého dospívajícího dítěte.

- Zachovejte klid. Panika problém jenom komplikuje.

- Nepřestávejte komunikovat. Čím víc budete s dítětem hovořit, tím víc budete chápat povahu problému a tím víc bude dítě chápat dopad svého chování.

- Vyhledejte odbornou pomoc. Nečekejte, že budete sami schopni vyřešit všechny problémy.

JSOU JEŠTĚ DALŠÍ TLAKY

Matka a otec se nemusí ve všem shodnout.

Neshoda mezi vámi a partnerem může stres a napětí silně zvyšovat. Jste-li v této situaci, sedněte si spolu a problém prodiskutujte. Hledejte společné zájmy, nesoustřeďujte se na rozdíly. Oba usilujete o stejný výsledek, rozdíl může být v tom, jak ho chcete dosáhnout. Nemyslete si, že jeden z vás musí mít pravdu a druhý se určitě mylí. K většině problémů lze přistupovat různými způsoby - „správné“ jsou ty, které jsou účinné, a „nesprávné“ jsou ty, které účinné nejsou. Potíž je v tom, že obvykle nemáte tušení, který přístup se osvědčí a který ne, dokud ho nevyzkoušíte. Můžete se dohodnout, že postupně vyzkoušíte několik přístupů. Povzbuzujte se navzájem!

Nechci se do toho plést, ale...

Každý, kdo slyšel tato slova od snaživých prarodičů, jiných příbuzných nebo přátel, zná dobře nepříjemný pocit, který je doprovází protože obvykle po nich následuje plejáda rad nebo kritiky, bez nichž byste se docela dobře obešli.

Nejlepší je odpovědět asi v tom smyslu: „To je zajímavá myšlenka; budu o tom přemýšlet.“ To obvykle druhého člověka umlčí, protože očekával dohadování. Někdy o tom opravdu přemýšlím, protože by ta rada mohla být užitečná; jindy to prostě ignoruji. Nikdy se ale nepouštím do hádky nebo diskuse.

Když člověk vidí všechny ty problémy pohromadě, má z toho dojem, že dospívající mládež je obraz

bídy a zkázy. Samozřejmě to tak není, a ať už máte v tuto chvíli jakýkoli problém, nezapomínejte, že to nebude stále stejné! Tak či onak jste se s minulými krizemi vyrovnali a vyrovnáte se i s nynějšími. Dospívání svých dětí můžete přežít!

13. Dozrávání víry

Rodiče dospívajících dětí mi jistě potvrdí, že být věrozvěstem malým dětem je radost, ale při debatě o víře s dospívajícími že jde často o nervy.

Mladí bývají kritičtí. Vše rozebírají, není u nich ochoty přijímat cokoli z autority.

Rozhodnutí k životu z víry a k následování Krista nebo odpad k nevěře, to padne až v letech po opuštění školy.

Zda mladí odloží víru, nebo zda nově, dospěle objeví její krásu, na to budou působit hovory na pracovišti nebo na vyšší škole, kamarádi.

A v této rozhodující době se uvolňují pouta s rodinou. Přerušují se zpravidla i styky s knězem, pro kterého je mládež v tomto věku těžko dosažitelná.

Někteří mladí odhazují víru rychle: náboženství nějak souviselo s nudou, strachem, nucením.

Jiní se zjevně vůbec nerozhodnou, těch bývá většina. Nenajdou prostě klid a sílu, aby si vše řádně rozmysleli a došli k rozhodnutí. Nepovažují se za nevěřící, ale věřící také nejsou. Nejsou nic.

Ale ani ti, kteří dále chodí do kostela a nezápolí s pochybnostmi, nejsou ještě uvědomělí křesťané.

„V této době rodičům nezbyvá o mnoho víc možností, jak pomáhat dětem, než se za ně modlit.“ Tak jsem to slyšel od jednoho otce. Modlit ano, samozřejmě, ale jsou tu zase prostředky a možnosti

dobrého působení - ovšem jiné, než byly u malých dětí. Rodiče se musí nově učit, jak jich užívat.

Bezmocní se cítí jen ti, kteří znají pouze jeden přístup ke svým dětem: jako k dětem, a ne jako k dospívajícím, rádo by dospělým. Tato neschopnost změnit sebe, bývá příčinou neschopnosti změnit k lepšímu zlé vlivy na děti.

Zkušený vychovatel mládeže G.Boss dává pro hovory o víře tyto rady:

Víc měj na mysli toho, s kým mluvíš, než to, co chceš povědět.

Tatínek něco zajímavého slyšel, četl, a teď to chce vštípit synovi bez ohledu na to, že chlapci právě vrtá hlavou cosi zcela jiného. K zanedbání této zásady ponouká někdy záliba dospělého v systematičnosti, jindy je vinno nedost bdělé srdce, které by umělo vycítit a slyšet, čím jsou syn či dcera právě zaujati.

Hovořme vždy s úctou k osobnosti druhého, i když je nedospělý.

Roste tu nová osobnost, je ještě nehotová, ale bude z ní jiný člověk, než jsi ty. Nesmíš jej proto zahlušit hotovými recepty, nemůžeš čekat, že bude ve všem tvým obrazem. Dokáže-li věc promyslet a pochopit, bude to po jeho způsobu, jinačím, než je tvůj. Zatím je třeba teprve v polovině cesty, ale když stavíš dům, nevyroste ti také celá budova naráz. Respektuj to a pracuj s ním trpělivě na té úrovni, na kterou právě dospěl.

Buď ochoten i k přezkoušení svých zásad. I když ty máš jistotu - on ji nemá a dojde jí jen cestou

pochybování a zkoumání. Mladí lidé jsou lepší psychologové než dospělí. Jak v tobě vycítí

propagandistu, který se pokouší vnucovat hotové zásady, uzavřou se ti a budeš s nimi v koncích.

Nežádá se po tobě, abys před mladým předstíral nejistotu. Ale máš s ním jít od začátku jeho cestou a zkoumat se vši vážností jeho pochyby. Mít v úctě, že přemýšlí a hledá.

Ne monolog, ale dialog. Náboženský rozhovor není přednáška, ani kázání. Snaž se podnítit k řeči, nemluv jen sám.

Vždyť znáš ze své zkušenosti, jak je správný rozhovor mezi lidmi vzácný. Jsou k sobě obráceni, mluví na sebe, ale každý si povídá své. Když je jeden přerušen a nepodaří se mu udržet slovo oním pověstným: moment, hned to dopovím, - pak jen čeká, až se zase dostane k řeči, a pokračuje kde přestal, aniž nějak reagoval na to, co mezitím řekl druhý.

Uč se dobře naslouchat. Tak dobře umíš mluvit, jak dobře umíš naslouchat druhým. Leckdo si myslí, že patří k rodičovské autoritě, aby děti jen pobožně naslouchaly, když otevřeš ústa. A nakonec říct jen

amen - ano. Nebud' netrpělivý, když ti vskočí do řeči - naopak bud' rád, vzbudils zájem. A když se ti odporuje, netvař se dotčeně, nedávej najevo, že tak nechápavý posluchač není hoden, aby ses kvůli němu namáhal. Posluchač se sice naučí neskákat ti do řeči, ale mluvíš nadarmo, nic za své nepřijme. Dolů s koně! Nedělej, jako bys už spokl všechnu moudrost. Kdo se nechce učit od svých dětí, ten jim nikdy nebude dobrým učitelem. Můžeš se od nich naučit hledět na věc jiným, jejich pohledem, a objevíte nakonec spolu novou stránku věci. „Tohle mě dosud nenapadlo,“ je uznáním, které partnera potěší a povzbudí.

Slyšet i nevyslovené. Musíš umět pochopit i myšlenku vyslovenou nešikovně, polovičatě. U mladých je často rozdíl mezi tím, co si myslí, a mezi tím, jak to vyjadřují. V tom je tvůj úkol: pomoci dopovědět, zformulovat názor. A budeš-li dost pozorný, vycítíš, že odmítnutí znamená někdy i začátek souhlasu.

Nemluv příliš o sobě. Mladé to spíš odpuzuje než okouzljuje. Nedělej se důležitým; budeš-li to dělat dobře, budou si tě vážit i tak.

Uč se v nových knihách. Abys našel správný způsob řeči, který mladým vyhovuje, neber si na pomoc knihu, která tě zaujala v tvém mládí. Ta už má starý kabát, i když je třeba věcně správná. Čti současné, nově vydané knihy o náboženství a podivíš se, jak jednoduše a nově, ale hlavně srozumitelně se v nich o náboženství hovoří.

Pokud vaše rozhovory o víře budou vedeny v duchu vzájemné úcty a v lásce, nebude neštěstím, i když nedojdete shody. Netrap se proto, ale začni o to usilovněji druhý dialog - rozhovor s Bohem. Modli se a důvěřuj, že tam, kde není narušena láska, nic nebrání působení Ducha svatého.

Mladá generace má nepochybně mnoho chyb - chyby měly ostatně i generace dřívější - ale má i jednu velkou přednost: v mnohém je čestnější, přímější než generace rodičovská.

Naše starší generace si často představuje Boha jako bytost dobrou, ale spravedlivou, což znamená, že odměňuje „dobré“ lidi a trestá „špatné“. Jenže „dobří“ a „zlí“ lidé existují pouze ve filmových westernech. Ve skutečnosti se setkáváme s lidmi, o nichž nedokážeme říci, zda jsou jen dobří, nebo jen špatní. Můžeme leda konstatovat, že někdy dělají věci dobré a jindy špatné.

Ještě že není třeba se třást strachem před Bohem, jako před přísným soudcem. Žádný člověk přece nedokáže stále dodržovat všechny zákony, které lidská představitost Bohu přisoudila.

Ja, milí rodiče - než se začneme horšit nad nechutí mladé generace přijmout a oceňovat křesťanství, musíme se ptát, kolik viny na tom máme my dospělí. Zda to není právě naše vina, že nepředstavujeme Ježíše světu jako naději a řešení, ale jako mrtvolu. Jako někoho, kdo se lidem plete pod nohy, komplikuje jim život a ne jako toho, kdo jejich život provoní, kdo zkvalitní soužití lidí.

Je na nás vidět upřímná radost z toho, že jsme našli cestu, pravdu a život? Jeden mladý muž řekl, že kostelní dívku pozná podle sloganu: „Smutný pohled, bledá líčka, jedním slovem katolička.“

Aby k formulaci dospělé víry svých dospívajících dětí nebyli rodiče sami, nabízí církve pomoc v pravý čas: zve čtrnáctileté k přípravě na svátost biřmování, svátost dospělosti.

Od víry dětské k víře dospělé nelze dospět jen s pomocí rodičů: Člověk potřebuje scházet se s jinými mladými ke společné modlitbě, k upevnění ve víře. V knížce CH. Mulliera: „Už jim nerozumíme?“ píše účastník kursu pro biřmovance:

- „Je to fantastické, že se může obnovit křest v našem věku a v partě stejně starých.“

- „Nedělní bohoslužbu se mi podařilo objevit jedině díky rozmlouvám s kamarády. - Teď, když se na mši někdy nedostanu, mám pocit, že jsem nešla k příteli, který mě pozval.“

- „Letos jsem zase začala chodit na nábožko. Bylo to dík klukům, kteří mi řekli: „Když pořád dáváš různé otázky o Ježíšově životě, tak proč nechodíš s námi na náboženství - tam by ses dozvěděla i odpovědi. Hned jsem na to nepřistoupila, protože spolužáci z gymplu mi říkali: Ty jsi ale trouba! Ježíš, to jsou kecy. Já jsem se styděla jim říct, že to není pravda, a tak jsem jim na to kejvala.

Markéta, jedna kamarádka, mi ale řekla: „Neposlouchej ty bláboly. Já věřím - a vidíš, jsem na to hrdá.

Není žádná ostuda stát si za svou vírou. Začni zas chodit na náboženství. Tak jsem poslechla a od té doby mám pocit, že žiju líp. Ale ještě mi zůstává kopa otázek.“

Mladí křesťané jsou v menšině - na školách, právě tak jako ve společnosti; jejich víra je křehká a často ohrožená. Potřebují opřít se o druhé a spolehlivě vnímají, jaké vlivy jim umožnily žít křesťansky:

- V posledních dvou letech jsem hodně pochyboval, hledal, přemýšlel, dokonce se chtěl stát buddhistou, ale přesto jsem dál chodil do společenství a letos jsem se dostal do super kroužku a tak jsem poznenáhlu zas našel víru.
- Mám kamarádku, ta je pro mě poklad: je hodná, ochotná, snášenlivá, spravedlivá, a já ji mám moc ráda.
- I já se snažím být na gymnáziu svědkem. Mluvím o své víře se spolužáky, kteří nejsou křesťani, nebo ne horliví. Mám to štěstí, že mám přátele, kteří sami leckdy hledají a jsou celí žhaví diskutovat. Snažím se je zatáhnout do našeho společenství.
- Hned u školy nám nabízejí prezervativy nebo drogy. V naší třídě jsem věřící jenom já, ale přesto už umím říci veřejně, že jsem křesťan.
- Teď po biřmování mám chuť dělat ve svém životě plno dobrých věcí, měnit svět k lepšímu. To je dobré, ne?

Vraťme se však k domácímu prostředí.

Domácím „jen tak“ povídáním při nějaké společné práci, při jídle, při procházce můžeme dětem pomoci probrat nejrůznější otázky, které je znepokojují.

Stát při mládeži v jejich dozrávání není zas tak moc obtížné, když se jim jasně ukáže, co tu stojí proti sobě. Není to rozhodování mezi vírou v Boha a ateizmem, ale, jak napsal Tomáš Halík, rozhodování mezi vírou v Boha - Lásku - a mezi vírou v bůžky, idoly - pověry.

14. Společenství mládeže ve farnosti

Milí rodiče, máte za sebou pár kapitol z pedagogiky. V kostce. Je to stručný výtažek, a přesto kolik úkolů, kolik varování, kolik povinností je tu zahrnuto. Denně hlídat každé své hnutí, slovo, stále se vzdělávat, vést rozhovor o víře. Jistě se ptáte, jestli je vůbec v lidských silách, abyste na to vše sami stačili. Je to opravdu tak, že sami byste na to nestačili. Ale naštěstí jste křesťané a je tu přece to, co jste tolikrát říkali při modlitbě apoštolského vyznání: společenství víry. Naplňme, uskutečněme tento článek víry v praxi a bude nám pomůženo.

Je tu společenství církve, společenství tvé farnosti, aby s tebou nesla péči o nové pokolení Božích dětí. Má-li se mladý člověk skutečně křesťansky vyvíjet, nestačí poznávat křesťanství jen v uzavřeném kruhu rodiny. Musí je vidět naplňované i mimo domov. A nejen vidět, musí je konkrétně prožívat. Výuky, pouhé „učit se“, to je málo, i kdyby to bylo sebekvalitnější.

Potřebují společenství svých vrstevníků, kde by mohli víru společně prožívat a navzájem se v ní upevňovat. A to je farní společenství mládeže, o kterém jsme si již vícekrát zmiňovali. Teď si o něm pohovoříme podrobněji.

Máme tu příklad nejlepšího vychovatele, Ježíše Krista. Učil všechny lidi, ale nechal z nich vzniknout skupiny: větší - učedníků, a elitní - apoštolů. V pospolitém životě pak přecházel duchovní růst a náboženské uvědomění z jednoho na druhého.

Kterí rodiče by neviděli, jak je srdce mladistvých přístupné vlivu kamarádů, jak za nimi pospíchá, jak k nim tíhne? Je to přirozené. Kdesi jsem četl, že člověk nemůže žít sám, jen umírat lze osaměle. V dobré partě se jeho osobní nejistota opře o jiné.

Proto každý normální chlapec tíhne k partě kamarádů. Co ta považuje za správné, je správné i pro něj; co odmítá, je i pro něj špatné a hlas rodičů je proti tomu málo přesvědčivý. Víme z novin, co takové party mladistvých dokážou, když se touha po činu sejde s hloupostí a surovostí.

Jestliže širší rodina, farnost, nepomohou mladým k vytvoření party dobré, pak mladí, odkázaní sami na sebe, si na ulici dobrou partu nevytvoří.

Otcem farnosti a farní mládeže jako celku je kněz, ale i ten je sám bezmocný bez pomoci a často i přímé iniciativy rodičů.

Rok co rok zvou kněží mládež farnosti ke spolupráci ve farním společenství. Je pochopitelné, že zájem projeví jen někteří a ještě méně jich vytrvá. Ti se rozvrství do skupin, part.

Z chlapců a dívek budou party ministrantů, kteří se dovedou zaujmout pro krásně konanou liturgii.

Ze starších vznikne parta lektorů. Ti dokáží číst Písmo nejen při bohoslužbě, ale i společně nad ním uvažovat, poznávat nové archeologické objevy ze světa bible a jindy se podívat bystrosti moderních exegetů, kteří zkoumají historii posvátných textů.

Jiní, praktici, budou hrdi na to, že jejich parta dokáže pořídit věšáky na komže pro ministranty, promítat malým kazety, postavit o vánocích Betlém a obléci kostel do božitélové zeleně. Dovedou i vyměnit tašky na půdě, kde zatéká na trám a zasklít okno v sakristii, které malí neposedové vyrazili. Děvčata budou hrda na svou výzdobu kostela a na to, jak jsou jejich zásluhou na oltáři čisté plachty a jak je kostel útulný.

Jiná dívčí skupina ušije dokonce i nové sukně a rochety, když ty staré začnou být chlapcům malé. Známe i party dívek, které samy vyrábějí nová liturgická roucha pro kněze a asistenci a dovedou na nich uplatnit svůj vkus a vynalézavost. Vědí kdeco o vzniku a vývoji liturgických rouch, znají historické slohy i požadavky nové liturgie.

Jiná skupina má na starosti šíření tisku a novin, farní vývěsky a poutače.

Všechny skupiny společně dovedou občas spolu s dospělými udělat jarní úklid domu Božího a kolem něj, dovedou se společně pobavit.

Aby si mohli spolu zazpívat ve svižném rytmu, mladí cvičí zpěv pro bohoslužby mládeže, kde se uplatní i kytary a co kdo umí. V pěveckém farním sboru se setkávají všechny skupiny společně. Tam se uplatní a využije záliba této „hlučné generace“ pro podmanivý text duchovních songů. Společným dostaveníčkem part mladých jsou též diskusní večery o víře, o nových knihách a věcech, které mladé zajímají. Témata si sami navrhnou a s duchovním otcem dojednávají. Vznikne-li správná parta, pak jí patří všechen volný čas, nejen při setkání v kostele a kolem kostela, ale i ve sportu, při návštěvě kina, divadla, koupaliště, na vycházkách do přírody. A vrcholným pojátkem všech navzájem jsou tiché minuty při duchovní chvílce, rekolekce před prvním pátkem, a „jejich“ bohoslužby pro mladé, k níž každý přispívá svým dílem aktivity. Radím tedy vám, rodičům: netrapte se s výchovou sami. Navštivte kněze své farnosti s nabídkou: čím můžeme pomoci, aby vaše mládež farnosti rostla v pospolitém prožívání své víry? Nepokoušejte se o zakládání nějakých spolků. Party mládeže nejsou ani spolek, ani sdružení, ani organizace, ty vznikají spontánně. Vytvoří si je určitě i vaši mladí - buď dobré, ale to dokáží je s pomocí vás starších, nebo ty, co jsou postrachem podvečerních parků a automobilů zaparkovaných na ulici. Pomozte, aby mládež ve farnosti mohla rozvíjet svůj smysl pro dobrý kolektiv a mravní vlastnosti dobrého křesťana, který je uchrání od nudy. Každá normální parta mladých má svou hlavu, chlapce a děvčata zpravidla starší než ostatní, agilnější, vyzrálejší. Pomozte knězi tím, že jej na ně upozorníte, aby jim mohl věnovat zvýšenou péči. Na těch záleží duch celé party. Vedoucí farních skupin mládeže, to je elitní sbor farní rodiny, obdoba dvanáctera, které si Pán Ježíš pečlivě vychovával. Kněz i ostatní aktivní členové farní rodiny by se měli mladým věnovat víc, než ostatním dospělým ve farnosti. Taková farnost je pak pravým zviditelněním církve, Matky a učitelky nových generací. Jestli se z vašich dětí stanou živí, agilní, činorodí členové lidské rodiny, o tom spolurozhoduje, zda je k tomu odmala povedete. Ptal se prý kdosi vlasatého mládence, který vytrvale seděl na zábradlíčku na ulici: „Prosím vás, to se tu nenudíte?“ - Mládenec na to: „Ne, já tu nedělám vůbec nic.“ Jaký vývoj a jakými cestami musel prodělat tento chlapec a jemu podobní, od malého životaplného děťátka, které čile pokřikovalo: „Já šama“ a chtělo dělat kdeco, až k tomu unavenému, vším znechucenému člověku? Pokusme se ve zkratce povědět, jaké bývají dobré a špatné osudy dětské činorodosti. O dětech lze říci všeobecně, co o dospělých jen jednotlivě: mají velmi rády práci, milují námahu. S jakou podivuhodnou a paličatou vytrvalostí se děcko pachtí, aby otevřelo zásuvku, pohnulo nějakým předmětem. Nejde mu to, ale nerozčílí je to, ani nezmalomyslní - stokrát za sebou znovu začne s pilným úsilím. Tato vrozená činorodost je jeho životní kapitál. Má se rozvíjet, podporovat. Jenže - človíček potáhne za zásuvku a je tu hned pečlivá babička: „Ty chceš otevřít? Tak počkej, já ti to otevřu. Počkej, já ti ty botičky zavážu, já ti nasadím čepičku. Já ti ponesu kabelu.“ Na co dítě sáhne, to už přehorlivé ruce udělají za ně. A děcko je učenlivé - časem se naučí, že stačí jen poroučet otrokům, které má kolem sebe. Jeho činorodost zakrní a další kandidát na beznadějně nudění je zde. Mít radost z vlastní činnosti, to v něm v dětství upečovali a co si teď má počít s volným časem? Nebude si přece hrát s elektrickým vláčkem nebo s panenkou, nebude si malovat pastelkami aeroplány, to už nemá půvab. Sedět stále jako pytel písku před televizorem se nedá, chodit kolem ničeho nejde. Když přijdou kamarádi, maminka bručí, že dělají nepořádek a hluk. - Co zbývá než bimbat nohama na zábradlíčku na rohu ulice a čekat, až se někde nějaké „vzrúšo“ vyskytne. Pravda, jsou tu různé záliby, hry, koníčky. Ale ty mohou rodiče dětem znechutit, že je do nich nutí. Zálibu, hru, nelze nikomu doporučit. Lze ji jen podpořit, napomáhat při rozvíjení a hlídat, aby se nezvrhla: napřed práce, potom legrace. To je pedagogická zásada prastará, stejně jako ta, která k tomu

dodává, že v nejlepším se má přestat. Při hře se projeví i dřímající egoismus - sobectví, neumění prohrávat - a je tu příležitost zakuklené sobectví odhalit a pomoci dětem je ovládnout a překonat. Leckteré životní krachy z neschopnosti přijmout prohru, neúspěch, mají svůj prapočátek v tom, že milující rodina tajně nahrávala své ratolesti puntíky, aby při Člověče nezlob se vždy vyhrál a „nezarmoutil se“ prohrou.

Rodiče mohou při rozvíjení zálib pomoci nepřímo i tím, že nevyhazují kutila s jeho zálibou z domu, sem tam mu trochu poradí a naznačí mu cestu; ale nesmí to dělat za něj. Sbíрка známek s nadšením začatá bude ležet brzy nepovšimnuta, když tety budou ustavičně a ze všech stran snášet známky a tatínek bude sestavovat album. Je to pochopitelné - příliš horliví pomocníci připravili sběratele o radost z překonání překážek vlastním úsilím.

My starší neznáme problémy, co s volným časem, spíš naopak. Školáci mají učení a povinností také nad hlavu, ale i ten, a právě ten, kdo má práce nad hlavu, potřebuje velmi naléhavě znát umění, jak se uvolnit, jak si odpočinout.

Práce je podílení na tvůrčí činnosti Boží. Zábava je prožití kousku ráje, podobně jako nuda je předochutnáváním prázdnoty, kterou nazýváme peklem.

Proto nás vede církev ve volném čase i do kostela, předobrazu věčného domova u Otce, k činnosti zvané liturgie, vytvářející spojení s Bohem.

Ovocem umění, jak dobře si uspořádat svůj volný čas, je spokojenost, vyrovnanost, pohoda, jako předchut' štěstí věčného.

Pak je tu sport.

Nad tímto tématem si rodiče asi úlevně pomyslí: Aspoň toto bude snad záležitostí bez vychovatelských problémů - jsou toho plné stránky novin. Nikdo nemá pochyb o hesle Juvenalově, že duch potřebuje ke zdravému vývoji zpravidla i zdravé tělo.

Jenže právě sportovní rubriky novin přivedly zdravé sportování na pokraj vyhynutí. Sport se tam ztotožnil se špičkovými výkony supersportovců; je dobrý k vyhrávání, reprezentování, porážení.

Prohra je katastrofou. O opravdovém sportu se čtenáři novinových stránek mnoho nedočkou a tak není divu, že mnohdy uvažují právě sportovní fanoušci nad svými ratolestmi velmi přímočaře: na dosažení špičkových výkonů naše dítě nemá, sport ho neproslaví ani neuživí, tak nač sportovat - škoda času.

Ať se raději pořádně učí.

Správně sportujícího chlapce nebo děvče poznáš na ulici zpravidla na první pohled: pevný krok, lehkost a graciéznost pohybu to prozradí. Nejen pro tělesné zdraví je správně vedený sport nenahraditelný, je i pomocníkem výchovným: trénink je moderní formou askeze, výcvikem pevné vůle, sebevlády. Kolektivní hry mohou být školou pospolitosti, čestnosti, vzájemné spolupráce a ohleduplnosti. Ale pozor: sport je školou charakteru ne sám sebou, ale tehdy, když jej k tomu použije dobrý vedoucí.

Na co mají dohlížet rodiče?

Především, aby se pěstoval sport správným způsobem - s výchovným zaměřením, kde vedoucí jsou nejen trenéry, ale i dobrými vychovateli bez jednostranné snahy po rekordech. „Okusili hořkost porážky“ - hlásal nedávno nadpis v novinách o jakémsi utkání. Tato mentalita by neměla mít přístup do sportu naší mládeže. Z vítězů dělá naboby, v poražených potlačuje zdravé sebevědomí.

Snaha líbit se je mládí vrozená. Nepotlačujme, ale usměřňujme ji, aby se nezvrhla v ješitnost a fintivost. Hovořme s mladými o tom, co prozrazují o člověku ruce (gestikulace, držení, nehty), co způsob chůze, sezení. Nestačí stále pokřikovat na syna: neohýbej záda, nehrb se, dej ruce z kapes, nechod' klackovitě.

Stejně s děvčaty: nepomůže vyházet do odpadků kosmetický arsenál dcery, když vidíš, jak přirozený pel a půvab tvářičky „zdemoničtěla“ líčidly. Mluv s ní zavčas o tom, jaký je rozdíl mezi krásnou maskou - jen tu lze vytvořit líčidly - a mezi ovládnutím nálad, půvabem vyrovnaného úsměvu. Musí

pochopt, že péče o krásu začíná uvnitř. To vnější že je druhotný doplněk.

Přesto víme, že rtěnka, krém a hřeben je dnes dívkám nezbytné. Učme mladé užívat kosmetiky vkusně a s mírou. Vysvětleme děvčatům rozdíl mezi módností a moderností. Věci chvilkové popularity uměle vyvolané reklamou - to je módnost. Věci opravdu krásné jsou moderní vždy.

Člověk má být obrazem Božím. Bůh je krása. Má dbát tedy též o krásu, ale nejen zevně, i uvnitř, celistvou. Tu která, vytváří osobnost.

Krásu je Boží odlesk ve světě.

Proč při hovoru o vedení farní mládeže nemluvíme především o práci kněží, a nakládám zas tolik na bedra vás rodičů? Ona je tu totiž v mnohých farnostech potíž, že mládež se tam většinou setkává s kněžími starými. Těch je daleko víc než mladých. Když je někomu patnáct let, může se ztotožnit s dospělým, ale je velmi těžké se ztotožnit s člověkem, který už překročil důchodový věk. Setkat se s mladým knězem, k tomu má mládež stále málo příležitosti. A i těch starých je stále méně. A tak to i tu nejde bez vás, rodičů.

A ještě o výchově k humoru a legraci.

Konrád Lorenc, nositel Nobelovy ceny napsal, že psi, kteří štěkají, také někdy koušou. Ale lidé, kteří se smějí, nikdy nestřílejí. Humor a legrace jsou podmínkou pro přežití rodiny, lidstva.

Schopnost radovat se je velký dar Stvořitele a patří k samému jádru člověčenství. Ale i k této schopnosti musí být děti přivedeny, naučeny. Ne příkazováním. Radost je pocit, a ten nelze nikomu nakázat - podobně jako smutek. Ale je možné a nutné vytvořit pro radost vhodné prostředí, ve kterém může kvést. A tím je pocit bezpečí, pocit přátelství rodičů, povědomí, že máme Otce v nebesích, který nás má rád.

Slovo závěrem

„Jen starostliví rodiče se obtěžují číst knihy o výchově. V této pomůcce jste asi našli stránky, které „tály do živého“, zatímco jiné nebyly tak závažné nebo dokonce ani zajímavé.

Pravděpodobně jste i něco přeskočili. To je dobře, protože jsem chtěl, aby se příručka právě takto používala. Části, které se vám zdály jako šité na vaši situaci a použitelné pro vaše děti, vás po odložení četby podnítily k dalšímu přemýšlení a někdy jste možná dokonce zjistili, že mluvíte jinak, že se cítíte lehčeji nebo jste ve vztahu k dětem méně napjatí.

Někdy se možná k některým kapitolám vrátíte, přečtete si je znovu, a přitom objevíte něco, čeho jste si poprvé nevšimli, protože jste od té doby pokročili a jste schopni přijmout víc. Můžete ji znovu vzít do ruky, když jste sklíčení nebo máte pocit, že jste ve slepé uličce. Třeba vám pomůže najít východisko.

Když budete mluvit se svými dětmi, možná zjistíte, že přemýšlíte o tom, jak používat kladných formulací namísto hubování a ponižování. Možná teď víc přemýšlíte o lásce a pozornosti a se svými dětmi si teď více rozumíte, protože vám pomáhá pozornější naslouchání. Třeba také dále pracujete na tom, jak podle svých představ vylepšit spolupráci ve své rodině.

Někdy budete mít pocit, že se nezměnilo nic - všechno vám připadá tak těžké. Ale pak si jednoho dne uvědomíte, že vy, vaše děti i lidé okolo vás jste na tom mnohem líp než předtím. Skutečný postup vpřed totiž vypadá jako příliv a odliv... Naučte se tomu věřit,“ - tak radí Zdeněk Matějček

„Někteří rodiče se domnívají, že stačí děti milovat a vyrostou z nich zlatíčka. Vy víte, že to tak není. Že být dobrým rodičem je dřina. Láska je důležitá, ale nezaručuje, že se děti budou chovat vždy správně.

Máte právo na radost z rodičovství. Nenechte se proto zlobením svých dětí zbavit té radosti. Jsou to děti, nedivte se tedy, že se chovají jako děti. Až dospějí, budou se chovat jako dospělí. Teď se smějte, hrajte si a bavte se s nimi. Zachovejte si mladé srdce.“

Použité knihy - vhodné k hlubší četbě

Možno objednat v knihkupectví Portál,
Klapkova 2,
182 00 Praha 8

Albisetti Valerie: Trápení s láskou
Arltyová Mariana: Puberta je, když...
Auger Lucien: Strach, obavy a jejich překonávání
Biddulph Steve: Proč jsou šťastné děti šťastné
Carli Mercedes: Nechce se mi učit
Dainowová Sheila: Jak přežít dospívání svých dětí
Day David: Proč nebýt dospělý
Kde se to v nás bere?
Elliotová Michelle: Jak ochránit své děti
Bebhartivý Gustu: Od pěti do pětadvaceti
Eyrovi manželé: Jak naučit děti hodnotám
Gruber Elmar: Děti se ptají na Boha
Hauserová Isabella: Děti potřebují prarodiče
Joyeux Henri: Přichází puberta
Leistová Marielene: První zkušenost s Bohem
Lexikon pro rodiče: Jak řešit problémy dětí se školou
Lukasová Elisabet: Logoterapie ve výchově
Matějček Zdeněk: Co, kdy a jak ve výchově dětí
Po dobrém nebo po zlém
Co děti nejvíc potřebují
O rodině vlastní a nevlastní
Matoušek Oldřich: Dospívání chlapců
Mullier Charles: Už jim nerozumíme?
Prekopová Jiřina: Malý tyran
Rushtová Rosie: Jak poznat kamarády a udržet si je
Jak nebýt outsiderem
Serfontein Gordon: Potíže dětí s učením a chováním
Sal Severe: Co dělat, aby se naše děti správně chovaly?
Sheedyová Mary: Problémové dítě
Vedralová Joyce: Já se z těch rodičů zblázním
Wagner Paolo: Tatí, kde bydlí Bůh?
Ward-Adams-Lever: Jak se připravovat na práci s mládeží
Warshak Richard: Revoluce v rozvodové péči o děti

